

D a i l ė | M u z i k a | T e a t r a s | K i n a s | Š o k i s

3

Savaitgalis su simfonine ir smuiko muzika

4

Helmuto Šabasevičiaus šokio dienoraščiai

5

Pažintis su šokėja Vilija Montrimaite

9

Paroda „Donatello. Renesansas“ Florencijoje

Yayoi Kusama, „Sielvarto sietynas“. 2016–2018 m. Privati nuos. © YAYOI KUSAMA

10

Yayoi Kusamos pasaulis iš veidrodžių ir taškelių Londone

12

Michailas Jampolskis: didžioji kultūra baigėsi

Mélissa Guex ir Victoras Poltier šokio spektaklyje „Pas de deux“

D. ALIŠAUSKO NUOTR.

Kasdieniškai nepakeliamas šokis dviese

Annos Marijos Adomaitytės spektaklis festivalyje „Naujasis Baltijos šokis“

INGRIDA RAGELSKIENĖ

Šių metų festivalyje „Naujasis Baltijos šokis“ pristatytas choreografės Annos Marijos Adomaitytės spektaklis „Pas de deux“ į nepasiruošusio žiūrovo sąmonę įsminga kaip adata arba smeigtukas, nepaliekantis akivaizdžių sužalojimų, tik nejaukų emocinio maudulio pojūtį. Sakyčiau, ypač malonu, kad tokį tikslų, bet gyvybę tausojantį dvasinį smūgį žiūrovų link paleidžia taikli iš Lietuvos kilusios šiuolaikinio šokio kūrėjos ranka. Jau šiandien stebint pirmuosius Adomaitytės spektaklius reikia tyrinėti, iš kokių dėmenų susideda unikalūs jaunosios choreografės kūrybinis braižas, kas labiausiai

darė jai įtaką: meninės meistrystės pamokos, gautos augant, mokantis, šokant Lietuvoje (Adomaitytė yra choreografės Airos Naginevičiūtės duktė), studijos Šveicarijoje, Lozanos scenos meno universitete „La Manufacture“ bei vizualiųjų menų magistrantūroje Lozanos meno ir dizaino universitete ECAL gautas puikus profesinis parengimas, ar vis dėlto visuma įgimto ir įgyto talento, profesinių žinių.

Pats spektaklio „Pas de deux“ pavadinimas sufleruoja akivaizdžias kūrinio sąsajas su pamatinių klasikinio baleto ir šiuolaikinio šokio filosofijos reikšmių ir meninės raiškos priemonių sankirta. Todėl ypač norisi atsekti šio globalaus žanrinio kontrasto ir susipynimo ištakas. „Pas de deux“ – bazinis baleto

terminas, tai klasikinis „žingsnis dviese“, jo iš prigimties sudėtinga vidinė konstrukcija ir pompastiškumas suteikia galimybę pasitelkti aktualią visuomeninę temą, ją perteikiant kamerinės melodramos forma. O šiuolaikinis šokis su visa teisėtai išsikovota laisve ir drąsa linkęs šį „žingsnį dviese“ dekonstruoti, pasitelkiant šokėjų asmenybes ir beribę kūno raišką globaliai pozicijai išsakyti. Gal todėl spektaklyje „Pas de deux“ nuskamba ir apibendrintas, tam tikru klasikiniu kanonu pagrįstas, ir asmenišką, radikaliai individualus, autentiškas meninis pasisakymas, idėja, turinys.

Dažname šiuolaikinio šokio pastatyme naudojamas žiūrovų

NUKELTA Į 6 PSL.

Amžinai skambantis mostas

In memoriam Lionginui Abariui (1929 08 08 – 2022 04 22)

RITA ALEKNAITĖ-BIELIAUSKIENĖ

Mus paliko Lietuvos choro meno legenda profesorius Lionginas Abarius. Užverstas spalvingas ir reikšmingas dainos gyvavimo pietinėje bendruomenėje puslapis. Liko L. Abariaus sudarytų kūrinių chorams rinkiniai, atsiminimų knygelės „Ėjau aš keleliu“ (2009) ir „Susitikimai“ (2019). Istorijoje įrašyti L. Abariaus nuopelnus Lietuvai žymintys įvertinimai: nusipelnusio meno veikėjo vardas (1967), Gedimino trečiojo laipsnio ordinas (1995), Zarasų krašto Garbės piliečio vardas (2006), medalis „Už nuopelnus Vilniaus kultūrai“ (2010), Kultūros ministerijos ženklas „Nešk savo šviesą ir tikėk“ (2015), Vyriausybės kultūros ir meno premija (2016).

Kaskart važiuodamas Zarasų link, į gimtąjį Maniuliškių kaimą netoli Antazavės, L. Abarius stabtelėdavo prie vos už dešimties kilometrų esančio posūkio į Juozo Gruodžio gimtinę: pagerbdavo klasiką. „Iki šiol mėgstu užtraukti mamos dainuotą posmą: „Kas čia yr, kad alaus neduoda“. Ta pačia gaida esame su choru dainavę Gruodžio „Aš ne uliot atėjau“, – sakė chorvedys.

Antazavės vargonininko Juozo Dugno į muzikos vieškelį išvestas, vargo mokyklą matęs berniokas jau nuo keturiolikos pats sau duonai pelnėsi prie mažo, vieno manualo, 1795 m. sukonstruoto instrumento Antazavėje, vėliau netolimoje Avilių bažnytelėje.

Pokario metais prasidėjo nepalikusniųjų persekiojimai. „Lionginai, greičiau važiuok iš čia, siek muzikoje aukštumų“, – palinkėjo kraštiečiai, Antazavės progimnaziją baigusį jaunutį vargonininką ir choro vadovą išlydėdami į Vilnių. Juozo Tallat-Kelpšos muzikos mokykloje jis įstojo į dainavimo

specialybę. Aleksandras Kačanauskas „buvo puikus pedagogas, ne tik padėjo man išsaugoti balsą, bet ir suformavo požiūrį į būtinybę ugdyti choro vokalą. Kolektyvui galėjau parodyti, kaip reikia dainuoti!“ – pasakojo L. Abarius.

Išgyventi! L. Abarius pradėjo dirbti Lietuvos valstybiniame liaudies dainų ir šokų ansamblyje, kuris pokariu išsaugojo nuo tremties ir bado ne vieną ateities muziką. Intensyvus darbas ansamblyje kenkė balsui, ir gražaus tembro baritoną turėjęs L. Abarius perėjo į Antano Ilčiuko choro dirigavimo klasę. Įdomu, kad mokėsi griežti ir papildomu instrumentu – altu – Sauliaus Sondeckio klasėje. Vėliau abu, muzikoje radę bendrystę, parengė ne vieną Vakarų klasikų programą.

Smalsiam, darbščiam studentui Antanas Budriūnas atvėrė liaudies dainų grožio ypatumus, pasaulio muzikos interpretacijų subtilybes. Jau studijų metais L. Abarius pradėjo vadovauti chorams. 1956–1962 m. buvo tuomečio J. Tallat-Kelpšos muzikos technikum (vėliau konservatorijos) dėstytojas ir choro studijos vadovas. Vėliau – muzikos mokytojų mišraus choro ir kitų kolektyvų vadovas. A. Budriūno rekomenduotas, 1959 m. L. Abarius pradėjo dėstyti Lietuvos konservatorijoje, o 1963 m. buvo pakviestas vadovauti Lietuvos radijo ir televizijos valstybiniam mišriam chorui.

„1963–1981 metai buvo patys vaisingiausi, kūrybingiausi mano gyvenimo metai, – yra sakęs L. Abarius. – Mano *credo*, svarbiausias tikslas buvo – atgaivinti užmirštą lietuvių kompozitorių klasikų kūrybą, ryškiausius Rytų ir Vakarų klasikų stambios formos kūrinius.“

Pokariu L. Abarius, pirmasis lietuviškos choro klasikos gaivintojas, rengė lietuvių autorių sukačių koncertus, klausytojams pristatydavo naujus kūrinius, parodė

Lionginas Abarius

A. RAKAUSKO NUOTR.

monumentalių muzikos formų grožį. Kas savaitę LRT fonoteka pasipildydavo naujais kūrinių, į magnetofono juostas buvo įrašytas lietuvių choro muzikos paveldas.

Ypatingą reikšmę L. Abarius teikė Juozo Naujaliao asmenybei: tęsė jo puoselėtą dmesį lietuviybės dvasią stiprinančiai kūrybai, vargonininkus ir chorvedžius tobulinančiai veiklai. Nuo 1981 m. labai demokratiškas, nuoširdus Lietuvos valstybinės konservatorijos dėstytojas, profesorius (1991), Choro dirigavimo katedros vedėjas (1988–1995) organizavo Naujaliao vardu ženklintą Pirmąjį respublikinį jaunųjų dirigentų konkursą ir mokslinę konferenciją (1989), vėliau – tarptautinį konkursą (1990). Inicijavo Naujaliao sakralinės muzikos konkursus (1994, 1996, 1998). Už mišias „Dieve, globok jaunimą“ (1994), giesmę „Atleisk man, Viešpatie“ (1996) ir pats buvo padovanotas Pirmąja premija (1994, 1996). Kūrė ir daugiau giesmių. „Naujaliao dainas pirmą kartą išgirdau 1939 metais, kai su tėčiu pasikinkę žemaituką nuvažiavome į Antazavę, į Dievo Apvaizdos šventę. Mažos Avilių bažnyčios chorą išmokiau Naujaliao Mišių d-moll, o pats iki šiol

sau akompanuodamas giedu pirmą viešai atliktą giesmę „Kad širdį tau skausmas...“ – pasakojo L. Abarius. Įtikino Vyriausybę 2019-uosius paskelbti Juozo Naujaliao metais.

Radijo fonoteka šiandien yra tapusi L. Abariaus ir jo kolegų – orkestrų, pianistų, dirigentų – kūrybinio triūso aruodu ir vieninteliu gyvučiu choro muzikos istorijos šaltiniu. Parengta Česlovo Sasnausko „Requiem“, Naujaliao mišių „Švenčiausių Kristaus žaidžų garbei“, motetų (L. Abarius turėjo jų originalų), Eduardo Balsio, Juliaus Juzeliūno, Vytauto Jurgučio, Algimanto Bražinsko ir kitų autorių stambios formos kūrinių, dainų ciklų interpretacijų. Greta šio repertuaro L. Abarius parengė Verdi ir Mozarto „Requiem“, tais draudimų dešimtmečiais kaip stebuklas atrodžiusius Vivaldi „Gloria“, Stravinskio „Psalmių simfoniją“ ir kitus kūrinius.

O ir paties L. Abariaus pasaulietinės ir sakralinės kompozicijos choristų yra mėgstamos – nuoširdžios, patogiai parašytos, lengvai įsimenamos, prasmingai pateikiančios gilią mintį, poetinio teksto ir melodikos jungtį. Žodis L. Abariaus interpretuojamame kūrinyje visada buvo ypač svarbus. Profesorius

turėjo puikią atmintį, atmintinai deklamuodavo Bernardo Brazdžionio, ypač mėgstamo kraštiečio Pauliaus Širvio, kitų poetų tekstus. Komponuodamas ir dirigudamas kiekvienam skiemeniui, žodžiui ieškojo garsinės išraiškos, emocinio atspalvio. Plastiškos jo rankos, nusižengdamos klasikiniam dirigavimo kanonams, pavidavo į muzikos esatį ir dainuojantiesiems tarsi piešė skambantį muzikos ašurą.

Tūkstantinis choras nuo 1965 m. pakludavo magiškam jo mostui respublikinių, Pasaulio lietuvių dainų švenčių, chorų sąskrydžių, Baltijos studentų dainų šventės „Gaudeamus“, moksleivių, Aukštaitijos, Zarasų dainų švenčių, profesionalių ar mėgėjų chorų koncertuose.

Meilė – tai jėga, apeinanti visas socialines, kultūrinės ir politines struktūras, nepaisant to, kaip tvirtai jos žmogų išspraudžia į kampą. L. Abarius gyveno pasikliaudamas meile tėvynei, tėviškės apžavams, vaikystėje išspinduliuotiems mamos dainos kerams, lietuviškam žodžiui, moteriai ir net sutiktam nepažįstamajam. „Myliu savo krašto kalnelius, piliakalnį, tarsi dvi spindinčias akis – Avinuosto ir Keizario ežerėlius“, – svajingai yra pasakojęs.

„Iš gerumo, iš širdies, atsidavimo dainai sklido ir maestro meilė dainuojančiam žmogui“, – pasakė vienas Lietuvos choristas. Per vieną paskutinių diriguočių dainų švenčių sakralinę Naujaliao muziką atlikęs L. Abarius kreipėsi į miestelio aikštėje nutilusį jungtinį chorą: „Lenkiuosi, sveikinu: jūs mano gyvenimo prasmė, didžioji meilė ir ilgo gyvenimo garantas. Aš noriu ilgai gyventi!“

Te neapleidžia mūsų Liongino Abariaus mostas, primindamas dainorėliams, kad savo balsais nerimtų žadindami Lietuvos dvasią.

Anonsai

Romantizmo proveržiai ir paslaptys LNSO koncerte su Pina Napolitano

Balandžio 30 d. koncerte „Variacijos su orkestru“ Nacionalinės filharmonijos scenoje skambės įstabaus grožio romantinė muzika – Johannesas Brahmsas ir Edwardas Elgas. Muzikuos Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (LNSO) ir pianistė Pina Napolitano, diriguos maestro Modestas Pitrenas.

Koncertą pradės „Simfonija su fortepijono solo“. Būtent taip neretai yra vadinamas Johanneso Brahmso Antrasis fortepijoninis koncertas, išsiskiriantis nedažnai koncerto žanre pasitaikančiu sumanymo gilumu, monumentalia forma, orkestro partijos reikšmingumu. Šis kūrinys programai pasirinktas

Pina Napolitano

N. LUND NUOTR.

neatsitiktinai – J. Brahmsio Antrąjį fortepijoninį koncertą Pina Napolitano jau yra įrašiusi su Modesto Pitrenu diriguojamu LNSO, kompaktinė plokštelė turi pasirodyti šiais metais.

Verta pabrėžti, kad su įvairiais orkestrais bendradarbiaujanti italų pianistė Pina Napolitano tarptautinį kritikų dėmesį atkreipė 2012 m., pasirodžius debiutiniam garso įrašui

su visais Arnoldo Schönbergo kūrinių fortepijonui (kompanija „Odradek Records“). Kitas ryškus jos albumas („Brahms the Progressive“) buvo išleistas 2016 m. – šiame garso įrašė pianistė itin originaliai sugrįtino vėlyvuosius romantiko Johannes Brahmsio ir dodekafoninius Antrosios Vienos mokyklos atstovų (Schönbergo, Weberno, Bergo) kūrinius. Būtent į pastarųjų autorių

kūrybą pianistė savo repertuare suitelkia daugiausia, ir tai leidžia visiškai kitaip, naujai pažvelgti ir į ankstesnį epochų, pavyzdžiui, romantizmo ar klasicizmo, fortepijoninę muziką.

Ne tik kritikus, bet ir gausų melomanų būrį žavi tiek pianistės intelektualus grynumas ir elegancija, tiek ir virtuoziškas. Šios savybės dosniai skleisis Filharmonijos scenoje interpretuojant Brahmsio Antrąjį koncertą – skaidrios didybės, ramaus džiugesio, nevaržomų melodijų žaismu prisodrintą kūrinių. Jame skambanti poetiška violončelės solo atliks LNSO koncertmeisteris Edmundas Kulikauskas.

Kita kompozicija šio vakaro programoje – anglų romantiko Edwardo Elgaro simfoninės variacijos, kurių epigrafe kompozitorius nurodė, kad šią partitūrą skiria savo draugams. Variacijos ypatingos tuo, kad autorius, panašiai kaip

Robertas Schumannas, kiekvieną jų pažymėjo savo draugų inicialais ir taip sukūrė originalius muzikinius portretus. Pati tema irgi paslėpta, ji yra kiekvienos variacijos bei viso orkestrinio ciklo mįslė. Iš čia ir kilo pavadinimas „Enigma“ (paslaptis). Variacijos „Enigma“ – vienas stambiausių ir reikšmingiausių Elgaro veikalų orkestrui, atspindinčios tam tikrą kompozitoriaus orkestrinės kūrybos perversmą. Šios variacijos gali būti laikomos geriausiu formos pavyzdžiu po Brahmsio variacijų Haydnio tema.

Modesto Pitrenu diriguojamo LNSO ir pianistės Pinos Napolitano koncertas vyks balandžio 30 d., šeštadienį, 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje. Bilietus galima įsigyti Filharmonijos kasose ir *kakava.lt*.

LNF INF.

Savaitgalis su simfonine ir smuiko muzika

Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro ir Domenico Nordio bei Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro ir Sergejaus Krylovo koncertai

RITA ALEKNAITĖ-BIELIAUSKIENĖ

Taip jau įvyko, kad balandžio 22 d. Valdovų rūmuose Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras (LVSO, meno vadovas Gintaras Rinkevičius) mane suviliojo vienais mėgstamiausių kūrinių – Claude'o Debussy „Jūra“, Maurice'o Ravelio „Bolero“, kuriuos dirigavo amerikietis Marcas Tardue. Šie opusai visada intriguoja ir klausytojus. Smuikininkas Domenico Nordio atliko Ludwigo van Beethoveno Koncertą smuikui D-dur, op. 61. Dirigavo ukrainietė Natalia Ponomarchuk. Pažanga: vėl atsirado spausdintinės programėlės. Būtų gerai, jeigu dėmesingiau ir profesionaliau būtų parengti tekstai. Koncertą miniu todėl, kad jis susisiejo su kitą dieną vykusiu Nacionalinio simfoninio orkestro (LNSO, meno vadovas Modestas Pitrenas) pasirodymu Nacionalinėje filharmonijoje. Nuo dešimties metų koncertuojantis vunderkindas penkiasdešimtmetis

smuikininkas Domenico Nordio, su LVSO atlikęs Beethoveno Koncertą smuikui D-dur, vadinamas vienu ryškiausių Italijos menininkų. Jo koncertų geografija plati – nuo Niujorko, Nikaragvos, Gvatemalos iki Klaipėdos, Kauno, Vilniaus... „Scena – mano namai. Esu koncertavęs maždaug šimte skirtingų valstybių. Esu išvykęs iš namų maždaug 300 dienų per metus. Groti smuiku yra mano darbas“, – Lietuvos žurnalistams pasakojo D. Nordio. Taip jis ir atrodė scenoje: laisvai besijaučiantis, be didelių pastangų dirbantis profesionalas. Bisu ištroškusi publika sulaukė nelabai sėkmingai atlikto Johanno Sebastiano Bacho kūrybos fragmento. Įdomesnė buvo smuikininkui ir orkestrui dirigavusi ukrainietė Natalia Ponomarchuk – valdinga, tiksli. Imponavo romantiška dvasia perteikta Beethoveno Koncerto smuikui įžanga. Dirigentė disciplinuotai vedė orkestrą, siekdama solistui kurti jautrią orkestro aplinką.

Domenico Nordio, Natalia Ponomarchuk ir Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras

Giedrė Šlekytė, Sergejus Krylovas ir Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras

D. MATVEJEVO NUOTR.

Dirigentę pamatėme tik per šį vieną kūrinių. Gaila, kad tik nelaimės akivaizdoje radome progų susipažinti su netolimos šalies atlikėjų kultūra. Antroje koncerto dalyje maestro Marco Tardue diriguoti impresionizmo šedevrai padarė keistą išpūdį. Neskaitant vos keleto koncerte natūraliai pasitaikančių netikslumų, orkestro solistai tvarkingai atliko savo partijas. Tačiau dirigentui tvarkingai perskaityti tekstą – mažoka. Negirdėjau nei tikros Debussy tylos, nei bangų žaismo, nei jūros pulsavimo. Nelengvas uždavinys buvo įtaigiai įgyvendinti ir Ravelio „Bolero“ idėją. Tad pastangos ritminio ir melodinio motyvo įtemptą auginimą „atvesti iki kompozitoriaus pamišimo būsenos“ (Ravelis) liko neįgyvendintos. *** Visai kitoks smuikininko su orkestru portretas atsivėrė kitą vakarą, balandžio 23-įją, Nacionalinės filharmonijos scenoje. Sergejus Krylovas atliko Sofijos Gubaidulinos Koncertą smuikui ir orkestrui „Offertorium“ („Auka“). Gubaidulinos sukurtas 1980 m. (1982 ir 1986 m. koreguotas) Koncertas smuikui ir orkestrui skirtas Gidonui Kremeriui, kuris jį ne kartą atliko pasaulio scenose. Į sovietų valdžios nemalonę patekusi kompozitorė slapta solistui perdavė kūrinių, kuriame, panaudojant muzikinę temą iš Bacho „Muzikinės aukos“ („Musikalisches Opfer“, BWV 1079), dramatiškai išreikšta skirtingų lygmenų – Nukryžiuojimo ir žemiškoji menininko – aukos samprata. Panaudota Antono Weberno *Klangfarbenmelodie* technika leido kompozitoriui sukurti ypatingos

įtampos, dramatiškumo kupiną partitūrą, kuri įpareigojo visus jos dalyvius aktyviai eksponuoti aukos esmę. Įžangoje pateikiama beveik visa Bacho tema – trūksta tik paskutinės natos. Solistas su partneriais pradeda ją dekonstruoti. Aukos esmė patiria drastiškų pavidalų, grimasų. Kaip simboliška: mirties ir Prisikėlimo įvaizdžių garsinė išraiška koncentruojama į rusiško himno motyvus. Kūrinį interpretavo smuikininkas Sergejus Krylovas ir dirigentės Giedrės Šlekytės vedamas Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Įtikinamai atlikėjų išreikštas vidinis dramatismas privertė sudėtingos leksikos opuso klausytis net, matyt, iš popso pasaulio atkeliavusias klausytojas, leidžiančias sau salėje orkestro akivaizdoje gurkšnoti iš butelio. Raiškiu ir estetiškai įtaigiu garsu puikus smuikininkas perteikė Gubaidulinos muziką, vienydamas kuriamą audringą atmosferą. Kokybiškoje smuiko kantilenoje – jokio sentimentalumo. *Tremolo*, *glissando*, dar kitokios įmanomos artikuliacijos, skambūs varinių išsiskaidymai tarsi vėtra putojančiuose styginių šuoruose – besiskleidžianti kovinga dvasia. Tai buvo tikra ir pagrįsta vidiniu atlikėjų nerimu bei puikiu profesionalumu. Dirigentė G. Šlekytė užtikrino solisto ir orkestro dialogų organiką, minties perimamumą, solisto logišką pirmavimą tirštoje spalvinėje drobėje. Vienas iš dirigavimo metrų Richardas Straussas apie šio meno technikos mokymą pasakė: „Tai, ko galima jaunas žmones išmokyti, tuojau parodysiu. – Ir nupieš elementarias dirigavimo schemas. – Visa kita įgyjama pačių

pastangomis.“ G. Šlekytės biografoje tos pastangos matyti. Tai muzikės brendimas Austrijos, Vokietijos kultūros aplinkoje. Darbas su žinomais batutos meistras Bernardu Haitinku, Riccardo Muti, Vladimiru Jurowskiu ir kitais, savarankiški darbai su Miuncheno, Zolcburgo, Barselonos, Linco, Frankfurto, Berlyno, Dresdeno, Paryžiaus ir kitų operos teatru bei orkestrų kolektyvais. Susikaupusi į muzikos esmę, dirigentė nedemonstravo savęs, bet taupiu, raiškiu mostu gebėjo rodyti kūrinio muzikinės kalbos sintaksės ir ištaros savitumus, niuansus. Matyti, kad geba įkvėpti ir orkestrą muzikavimo akcijai. G. Šlekytės interpretuota Johaneso Brahmsio Antroji simfonija įtikino, kad jaunos dirigentės pasirodymo jau nebegalima vadinti vokišku žodžiu *nachdirigieren* (tai yra kartojant kurio nors žymaus dirigento kūrinio traktuotę). Ji turi savo požiūrį į Brahmsio muzikos estetiką. Subalansuota tempų kaita ir dinaminis audinys, prasmingi *forte* ir *piano* kontrastai. Matinėje orkestro faktūroje išryškėjo neforsuoti valturnų, klarneto soliniai fragmentai. Plačias ir beveik derančias kantilenas vedė violončelės, kitos styginių grupės. Pirmoji opuso dalis kūrė poetinį pastoralinį paveikslą. Antrojoje išryškėjo „kvėpuojantis“ orkestras. Trečioji – grakšti muzika, kurioje skambėjo gražūs styginių ir medinių pučiamųjų neforsuoti dialogai. Finale būta nedidelio nesuskalbėjimo, tačiau ir ši dalis atliepė pastoralės dvasią, prasidedančio pavasario idilę.

Šokio dienoraščiai

Balandis

HELMUTAS ŠABASEVIČIUS

Kovo 31 d.
Vienas paskui kitą rodyti trys Adolphe'o Adamo baleto „Žizel“ spektakliai iš nerimo ir nežinios persmelktos kasdienybės nukėlė į romantizmo idėjomis alsuojantį XIX a. pasaulį ir padėjo kuriam laikui atkurti emocinę pusiausvyrą. Balete daug dėmesio skirta ne tik choreografinėms formoms, bet ir vaidybinėms scenoms, leidžiančioms žiūrovams įsijausti į pasakojimą ir mėgautis tokiomis būdingomis tam laikotarpiui estetizuotomis netekties ir liūdesio būsenomis. Solistai Olesia Šaitanova ir Jonas Laucius toliau kuria ir tobulina savo herojų biografijas, o Laucius *entrechat six* serijoje, atrodė, atsiplėš nuo žemės ir pramuš scenos lubas. Maloni šio spektaklio staigmena – po ilgesnės pertraukos į baleto sceną grįžusi pagrindinė LNOBT solistė Kristina Gudžiūnaitė, su Victoru Coffy stilingai ir lengvai šokusi Valstiečių *pas de deux*.

Balandžio 1 d.
Kas vakarą išgyvendamas nelaimingos Žizel meilės istoriją, džiaugiesi naujomis vaidmenų detalėmis. Dėmesį traukė nuoširdus, naivus Gohar Mkrtchyan kuriamas Žizel įvaizdis, jausmingas, elegantiškas, savo lengvabūdiškumo pasekmes jautriai išgyvenantis Jeronimo Krivicko Albertas, už puikius *entrechat six* taip pat sulaukęs entuziatingų publikos ovacijų. Spektaklio puošmena buvo ir Valstiečių *pas de deux* – su Gudžiūnaite pirmą kartą šoko Edvinas Jakonis, tiksliais, grakščiais, lyg be jokių pastangų atliekamais šuoliais perteikęs romantinės choreografijos esmę. Labai įdomus buvo dar vienas debiutas – Karolina Matačinaite pirmą kartą atliko vėlių valdovės Mirtos vaidmenį. Pirmose jos scenose buvo akivaizdus jaudinantis liūdesys, atskleidžiantis antrojo spektaklio veiksmo svarbiausią temą, kuris tik pamažu, pasirodžius kitoms vėlėms, užleido vietą griežtoms ir negailestingoms intonacijoms.

Balandžio 2 d.
Paskutinis „Žizel“ spektaklis intrigavo labiausiai – pagrindinį vaidmenį pirmą kartą atliko Julija Stankevičiūtė, priklausanti jauniausiai Lietuvos baleto artistų kartai. Įvairiapusis jos talentas džiugina ir šiuolaikiniuose, ir klasikiniuose spektakliuose: visai neseniai ji puikiai pasirodė balete „Bajaderė“. Žizel – kiekvienos balerinos svajonė; variacija iš šio baleto 2015 m. Stankevičiūtei padėjo laimėti tarptautinio jaunųjų baleto artistų konkurso „Jeune Ballet Méditerranéen“ Grase (Prancūzija) auksą. Po septynerių metų – visavertis vaidmuo

spektaklyje, liudijantis šokėjos techninę ir artistinę brandą. Stankevičiūtė savo herojei suteikia spalvų, paryškinančių pagrindines meilės, išdavystės ir atleidimo temas. Ypač jaudina jos kuriamas trapus, šviesus pirmojo veiksmo Žizel pasaulis, įtikinantis, kad meilės jausmas ją aplankė pirmą kartą, – tuo skaudesnis, tragiškesnis šio pasaulio griuvimas veiksmo pabaigoje. Stankevičiūtė įtaigiai suvaidino Žizel išprotėjimo sceną, dramatišką finalo nuotaiką padėjo sukurti ir Žizel motina Berta, kurią pirmą kartą vaidino Vilija Montrimaitė – beje, Stankevičiūtės bendraklasė M.K. Čiurlionio menų mokykloje bei bendrakursė Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Antrajame veiksmo Stankevičiūtė sukūrė skaidrų Žizel vėlės paveikslą, kurio nežemiškus pavidalus perteikti padėjo patyręs ir patikimas partneris Genadijus Žukovskis.

Šiame spektaklyje buvo ir daugiau debiutų: elegantišku, aristokratišku grožiu spindėjo Batilda – Miryam Roca Cruz, Valstiečių *pas de deux* pirmą kartą šoko Marine Pontarlier (jos partneris – Danielis Dolanas).

Balandžio 12 d.
Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyrius šiais metais vėl parengė nemažą būrį būsimųjų baleto artistų, kurie, tikėtina, papildys Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro ir Kauno bei Klaipėdos valstybinių muzikinių teatrų baleto trupes. Vaikinų klasę mokė pedagogas Danielius Kiršys, jo auklėtinis Jonas Bernardas Kertenis, pažįstamas iš Baleto skyriaus koncertų, jau sukūręs Princo vaidmenį balete „Pelenė“, senokai kreipia dėmesį elegantiškomis judesio formomis, dėmesiu šokio siluetų detalėms. Egzamino programą atlikti jam padėjo jaunesnių klasių vaikinai, kurie taip pat mokosi Kiršio klasėje.

Dešimties šių metų absolvenčių merginų mokytoja – Deimantė Karpušenkovienė, parengusi beveik pusantros valandos trukusią sudėtingą egzamino programą. Tarp jos auklėtinių – ir Nora Straukaitė, tarptautinių jaunųjų baleto artistų konkursų dalyvė ir laimėtoja, įdomios Anželikos Cholinės choreografinės kompozicijos pagal M.K. Čiurlionio „Jūrą“ solistė, neseniai sukūrusi ir Pelenės vaidmenį.

Balandžio 13 d.
Festivalio „Naujasis Baltijos šokis“, kuris įspūdingai prasidėjo Dimitrio Papaioannou spektakliu „Transverse orientation“, programą pratęsė Pietų Korėjos šokio *enfant terrible* vadinamos menininkės Eun-Me Ahn spektaklis „Šiaurės Korėjos šokis“. Kaip ir galima buvo tikėtis, čia remiamasi politinėmis,

Julija Stankevičiūtė balete „Žizel“

M. ALEKSO NUOTR.

kultūrinėmis ir estetinėmis dviejų Korėjų įtampomis, kurias iliustruoja ekrane pasirodančios datos. Spektaklyje vyrauja ironiškas žvilgsnis į reprezentacinę, militaristinę Šiaurės Korėjos kultūros tapatybę, tačiau ne visiems lengva besąlygiškai priimti šią kūrybinę strategiją ir ja mėgautis. Šokiai su kaspinais, vėduoklėmis ir kitais aksesuarais, akrobatiniai triukai, blizgantys ir „kermošinių“ saldinių popierėlių spalvų derinius primenantys kostiumai kuria margą reginį, stokojančią conceptualumo. Ryškesnių prasminių orientyrų jam nesuteikia nei muzikantės, grojančios tradiciniu instrumentu, epizodas, atskleidžiantis tas pačias kultūrinės abiejų Korėjų šaknis, nei neabejotinai savotiškos charizmos turinčios pačios menininkės pasirodymas. Vis dėlto su didele žiūrovų dalimi spektakliui pavyko užmegzti jausminį ryšį, ir artistai buvo išlydėti gana ilgai trukusiais plojimais atsistojus.

Balandžio 14 d.
Baleto skyriaus absolventų duetinio šokio egzaminas visų pirma domino todėl, kad šią laidą mokė

Scena iš spektaklio „Šiaurės Korėjos šokis“

D. ALIŠAUSKO NUOTR.

dabartiniai LNOBT pagrindiniai solistai Kristina Gudžiūnaitė ir Genadijus Žukovskis. Išradingas kombinacijas su pakėlimais ir prilaikymais moksleiviams padėjo įgyvendinti ir LNOBT artistai Aistis Kavaliauskas bei Tomas Kratkovskis.

Vakare Žukovskiui iš pedagogo teko virsti Čiurlioniu – dalyvauti pirmame iš trijų atnaujintų Giedriaus Kuprevičiaus baleto „Čiurlionis“ spektaklių. Prieš prasidedant vaidinimui teatro fojė vyko pokalbis su kompozitoriumi Kuprevičiumi ir choreografu Robertu Bondara, kurį moderavo jauna baleto ir šokio kritikė Ditė Elzbergaitė.

Nors rodytas senokai, spektaklis nepateikė staigmenų naujais vaidmenimis, solistų Žukovskio ir Krivicko kuriamas dvilypis Čiurlionio paveikslas pasirodė jautrus ir gana gilus, nors šį kartą dėmesį labiau traukė atskirų sprendimų iliustravumas, kuris sustiprina spektaklio edukacinę, pažintinę vertę, tačiau prislopina savarankišką choreografijos kaip meninės kalbos poveikį.

Balandžio 15 d.
Didįjį penktadienį Baleto skyriuje vyko baigiamosios klasės charakterinio šokio egzaminas, kasmet suteikiantis progą įvertinti būsimųjų baleto šokėjų artistinį talentą ir temperamentą. Pedagogės Aušros Gineitytės sudėliotą turiningą programą pradėjo judesiai ir jų kombinacijos prie atramų, o baigė atskirų šokių ekspozicija. Šalia žinomų choreografinių epizodų parodytos ir pačių moksleivių Džesikos Vienažindytės bei Emilijos Stasiūnaitės sukurto ir atliekamos kompozicijos. Nudžiugino moksleivių artistiškumas, gebėjimas pajusti muziką ir perteikti nuotaiką, sukurti epizodą-mini spektaklį, atskleidžiantį vis kitokį charakterį. Spalvingos melodijos, ryškūs judesiai, įvairus emocijų spektras per

pietus Šokio teatre, o vakare „Menų spaustuvėje“ – festivalio „Naujasis Baltijos šokis“ programos lietuviškas akcentas: Annos Marijos Adomaitytės „Pas de deux“, kuris šiuolaikinio šokio tinklo „Aerowaves“ 2022 m. atrinktas į įdomiausių jaunųjų Europos choreografų dvidešimtuką. Šveicarijoje gyvenanti kūrėja yra išsamiai aiškinusi savo kūrinio idėją, pasakojusi apie savo ir šokėjų Mélissos Guex ir Victorio Poltier atliktą parengiamąjį darbą ieškant vyro ir moters dueto šiuolaikinėmis socialinėmis sąlygomis prasmių. „Patriarchalinio režimo įžadus“ (cituojant pačią menininkę) kūrėjai-tyrėjai penkiasdešimt minučių laužė mėlynu kilimu išklotoje Juodosios salės arenoje, juos stebėjo iš visų pusių areną apsupę žiūrovai, tikriausiai simbolizuojantys „heteronormatyvią meilę“. Iš viršaus blausiai švytinčių stačiakampių prislėgtoje erdvėje mechaniškas, bejausmis pasikartojančių judesių rinkinys iš atlikėjų reikalavo didžiulio susikaupimo ir fizinių pastangų, spindinčių veidais savu ritmu riedančiuose prakaito lašeliuose. Jau natviška kūrybos, kaip laužymo, strategija sukaupusiems daugiau gyvenimiškos ir meninės patirties žiūrovams neatvėrė netikėtų patyrimo erdvių, o pačius kūrėjus pavertė kaleidoskopiško šiuolaikinio šokio tyrimo objektais.

Balandžio 20 d.
Šių metų tarptautinis baleto konkursas „Youth America Grand Prix“ vėl buvo sėkmingas Lietuvos dalyvėms. Per tiesiogiai transliuojamą apdovanojimų ceremoniją paskelbta, kad Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyriaus mokinė Akvilė Šulcaitė (mokytojos Kristina Kanišauskaitė-Navickienė ir Neli Beredina) pateko tarp

NUKELTA Į 5 PSL.

Judesys, išlaisvinantis emocijas

Pokalbis su šokėja Vilija Montrimaite

AGNĖ ZĖRINGYTĖ

Šokėja Vilija Montrimaite, 2017 m. baigusi Nacionalinę M.K. Čiurlionio menų mokyklą, prisijungė prie Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro trupės. Sukūrė vaidmenis spektakliuose „Don Kichotas“, „Žizel“ (choreografė Lola de Ávila, LNOBT, 2020), „Amžinybė ir viena diena“ (choreografas Itzikas Galili, 2019), „Pachita“ (2021) ir kt.

Kodėl pasirinkote šokėjos kelią?

Nuo pat mažens buvau ganėtinai ekspresyvus vaikas, ištaikiusi progą artimųjų dėmesį patraukdavau šokiais arba dainomis. Paskatinta mamos, darželyje ėmiau mokytis pramoginių šokių pradmenų. Susidomėjimas jais tik didėjo, todėl ir pradinėse klasėse užsiėmimų ne nutraukiau. Žinoma, tuo metu man tai buvo hobis ir tapti profesionalia šokėja netroškau – visą dėmesį skyrčiau bendrojo lavinimo pamokoms arba žaidimams kieme.

Tačiau atėjus laikui pasirinkti, į kokią kitą mokyklą eisiu, buvau pastebėta ir sulaukiau pasiūlymo išbandyti jėgas stojant į Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyrių. Gerai apsvarsčiusi šią mintį su tėvais, suvokiau, kad galbūt tokios galimybės pražiopsoti nereikėtų, ir taip prasidėjo mano pasiruošimas stojamiesiems. Teko nuo nulio mokytis baleto meno

Vilija Montrimaite balete „Don Kichotas“

M. ALEKSOS NUOTRAUKOS

subtilybių, bet po metų darbo įstoti pavyko. Peržengusi mokyklos slenkstį supratau, kad reikės atiduoti 120 procentų jėgų ir laiko, nes kiti mokiniai buvo labai talentingi ir nuo mažų dienų degė noru šokti baletą.

Ar iškart pajutote meilę šokiui, ar ją reikėjo išsiugdyti?

Negaliu pasigirti meile baletui iš pirmo žvilgsnio. Žaviuosi kitų balerinų istorijomis apie pirmą užburiantį baleto spektaklį, paskatinusį pasirinkti šį kelią. Man taip neatsitiko. Tarp mano ganėtinai trumpalaikių svajonių buvo daug įvairių profesijų, tokių kaip aktorė, žurnalistė, dizainerė ir t.t. Tačiau artimiau susipažinus su baletu netrukus šiai profesijai pajutau pagarbą ir meilę – šie jausmai neišblėso iki šiol.

Vilija Montrimaite ir Aistis Kavaliauskas choreografinėje kompozicijoje „Pasikalbėkim“ („Kūrybinis impulsas“)

ATKELTA IŠ 4 PSL.

dvylikos geriausių konkurso dalyvių. Klasikinio šokio konkursinėje programoje ji atliko variaciją iš baleto „Venecijos karnavalas“ (dar žinomą kaip *Satanella*), o šiuolaikinio šokio programoje šoko Aušros Krasauskaitės sukurta kompoziciją. Šulcaitei bei kitai Baleto skyriaus moksleivei Evai Bugakovai (mokytoja Rūta Kudžmaitė-Daraškevičienė) skirtas *Harid Conservatory* (FL) vasaros mokyklos stipendijos, be to, Bugakova apdovanota Johno Cranko baleto mokyklos Štutgarte metine stipendija. Bugakova konkurse atliko variaciją iš baleto „Pachita“ ir šiuolaikinio šokio

kompoziciją, kurią sukūrė Sigita Juraškaitė.

Balandžio 21–23 d.

Vasarinio projekto „LNOBT Open“ baleto diptikas „Pachita“ ir „Bolero“ grįžo į uždaras erdves ir su minimaliais dalyvių pakeitimais buvo rodomas tris vakarus iš eilės. Teatro scenoje spektakliai atrodė solidžiau ir neprarado estetinio „rausvos“ ir „raudonos“ kontrasto intrigos, kuri labiau suvokiama nei pajuntama. Kūrėjų sumanymas apvalyti Marijaus Petipa choreografiją nuo XIX a. antrosios pusės baletui būdingų vizualinių akcesuarų, siekiant atskleisti abstraktų, formalų klasikinio šokio grožį, suprantamas. Iš baltų skydų suformuotoje

Šokote Itziko Galili spektaklyje „Amžinybė ir viena diena“, jungiančiame poeziją, operą ir šokį. Kaip, jūsų manymu, šokis ir kitos menų šakos susipina tarpusavyje?

Skirtingos menų rūšys visada gali rasti kelią viena pas kitą, nes, manau, jos visos yra žmogaus fantazijos ar dvasios troškimų pasekmė. Kadangi menų šakos glaudžiai susijusios, jos lengvai gali padėti viena kitai atsiskleisti ir pasirodyti vis kitomis spalvomis. Sukurta judesių kombinacija gali iš karto sukelti asocijacias su koku nors muzikos kūriniu ar paveikslu, taip pat ir su literatūra, architektūra ar kitomis menų rūšimis, nes viskas, ką matome ar girdime, gali paskatinti kurti ir pasinaudoti visomis įmanomomis priemonėmis norimam rezultatui gauti. Menas nenustoja bendradarbiauti.

Kokie kūrėjai ir kūriniai jus įkvepia kurti naujus vaidmenis?

Einant šokėjos keliu teko manyti nemažai nuostabių kūrėjų ir jų darbų. Kiekvienas pamatytas ar išgyventas kūrinys yra savitas ir vertas paminėjimo. Iki dabar manau, kad tas, kuris kuria, yra drąsi ir stipri asmenybė. Šis darbas reikalauja didelio atsidavimo, todėl ko nors išskirti nenorėčiau.

Jei kalbame apie įkvėpimą, mane labiausiai veikia minimalistiniai ir

scenos dėžutėje vykstantis choreografinis veiksmas ir vienas kitą keičiantys kordebaletas, duetų, trio ir solo epizodai tapo Juozo Statkevičiaus išpuošty, „nimfos šlaunies“ spalvos kostiumais apsitačiusių artistų meistrystės vitrina, kurios reprezentatyvumą atsivėrė antroje dalyje rodomas aistringas Maurice'o Ravelio ir Krzysztofo Pastoro „Bolero“. Nors sukurtas ir atliktas „patriarchaliniu režimu“, šis kūrinys skleidė įtraukiančią pirmą pradžių jausmų ir instinktyvų energiją. Vasarinis įspūdius papildė Kristina Gudžiūnaitė, pirmuose dviejuose „Pachitos“ spektakliuose debiutavusi kaip pirmosios variacijos atlikėja, o trečiajame pirmą kartą įsijungusi į *Pas de trois* atlikėjų gretas.

gana abstraktūs darbai, turintys paslėptų sąsajų ar metaforų, kurias žiūrovas ir atlikėjas gali savaip interpretuoti.

2020 metų „Kūrybiniame impulse“ šokote Živilės Baikštytės miniatūroje „Pasikalbėkim“. Kaip šokėjas perteikia pokalbį be žodžių?

Mano nuomone, norint vienam kitą suprasti žodžiai dažnai nebūtinai. Ryšiui užmegzti užtenka žvilgsnio, gesto ar prisilietimo. Mūsų kūnai ir sąmonė yra labai gabūs perduoti bei priimti informaciją. Taip yra ir su šokiu: jis perteikia mintį judesiais, gali papasakoti ilgiausią istoriją, kurią tikrai supras daugelis. Emocija, kūno kalba, įvairūs choreografiniai sprendimai padeda bendrauti tiek artistams tarpusavyje, tiek su žiūrovu.

Kaip šokėjas atranda ryšį su publika?

Manau, kad bendraudami vieni su kitais žmonės vertina pašnekovo nuoširdumą ir iškart jį pajaučia. Tikrumas ir atvirumas man yra paveikliai bruožai. Šalia žmonių, turinčių šias savybes, būti lengva ir ramu – jie kelia pasitikėjimą. Tikiu, kad taip pat yra ir su scena. Žiūrovas jaučia artisto nusiteikimą, jo būseną. Jei šokėjas netikės savo jėgomis, eis į sceną neatvira širdimi ar jam tiesiog nepavyks įsijausti į personažą, publika viską perpras ir juo nepatiks. Aišku, žiūrovų reakcija taip pat labai svarbi, nes gaudami atgalinį ryšį šokėjai jaučia palaikymą ir, atrodo, net papildomų jėgų atsiranda. Todėl manau, kad norint užmegzti abipusį kontaktą nuoširdus išgyvenimas yra be galo svarbus.

Šių metų pradžioje sukūrėte Mercedes balete „Don Kichotas“. Į kokius vaidmenis įsikūnijate lengviausiai?

Jaučiu, kad mane traukia vaidmenys, pasižymintys ryškiu charakteriu, o toks personažas reikalauja ne tik gero techninio pasirėngimo, bet ir vaidybos bei stipraus jausmo, vidinės ugnelės. Manau, žaviuosi tokiais personažais todėl, kad pati esu emocionali, dažnai vadovaujuosi jausmais ir kartais susiduriu su išmėginimu, kaip juos įgarsinti balsu, nes jausmas toks stiprus, o išsakytas garsiai, atrodo, nublanksta. Sužinojusi, kad turėsiu paruošti Mercedes vaidmenį spektaklyje „Don Kichotas“, neslėpiau susijaudinimo, nes būtent šis personažas susideda iš visų prieš tai minėtų, man svarbių komponentų. Aišku, šio vaidmens paruošimas reikalavo daug darbo ir apmąstymų, tačiau diena po dienos nuoširdžiai tuo mėgavausi.

Kokį personažą norėtumėte įkūnyti ateityje?

Mėgstu svajoti, bet konkretaus vaidmens, kurį norėčiau sušokti,

nesu užsibrėžusi. Manau, tikslai ir svajonės linkę keistis, kaip ir žmogus. Netikėtai gauti šansai gali pasirodyti esantys daug mielesni širdžiai nei ilgai kurtos svajonės. O darbo procesas ir įgytos patirtys man yra neįkainojami, nes būtent taip artistas auga ir plečia savo žinių bagažą.

Sukūrėte ne vieną vaidmenį tiek šiuolaikiniuose šokio spektakliuose, tiek klasikinuose baletuose. Kokie spektakliai jums labiausiai įsiminė?

Įsimintiniausi spektakliai man yra tie, kuriuose šokti ar juos stebėti – vis naujas atradimas; tie, nuo kurių kūnas eina pagaugais, o baigus pasirodymą nesinori palikti scenos. Kol kas LNOBT tokius jausmus sukėlė Martyno Rimeikio „Procesas“ ir šio choreografo vienaveiksmis baletas „Dienos minutės“, Roberto Bondaros „Čiurlionis“ bei Anželikos Cholinos „Barbora Radvilaitė“.

Kaip ruošiatės skirtingiems vaidmenims?

Per dar neilgą savo karjerą aiškios rutinos nesusikūriau, tačiau ką tikrai visada darau – dar neprasidėjus repeticijoms domiuosi laukiančiu spektakliu ir kuriamu vaidmeniu. Skubu naršyti internete, atsiversti užrašus iš mokyklos ar studijų laikų, kad kuo geriau išgilinčiau ir suprasčiau kontekstą. Geriau pažinus personažą prasi-deda įtemptas repeticijų maratonas, kai siekiama artistą parengti tiek techniškai šokio atlikimui, tiek charakterio ryškinimui. Per visą darbo laikotarpį pastebėjau, kad tampa jautresnė, todėl ieškau būdų susikaupti. Paprastai stengiuosi išeiti pasivaikščioti arba leisti laiką gamtoje. Taip pat stengiuosi kiek įmanoma daugiau laiko skirti miegui. Jei turime pertrauką tarp repeticijų, visada pasinaudoju proga nusnausti. Taip atsigaunu ir su naujomis jėgomis vėl galiu dirbti.

Ką jums reiškia judesys ir šokis?

Pirma į galvą šovusi skambi mintis – gyveni, kad judėtum, ir judi, kad gyventum. Sunku net įsivaizduoti gyvenimą be judesio. Juk mes ir visa visata esame sudaryti iš nuolatinio judėjimo. Kita vertus, šokį suprantu kaip pasirinkimą ar troškimą išgiltinti į savo judėjimo įpročius, galbūt iš jų išsilaivinti, išreikšti emocijas, atverti savo kūrybines galias, kurti meną ar tiesiog tokiu būdu lavinti savo kūną. Tai viena iš mūsų išraiškos formų ir, manau, judesio ar šokio veiksmas neįmanomas vienas be kito. Gerai pagalvojus mes, šokėjai, skiriame didelę laiko dalį darbui salėje, tai jau yra tapę mūsų rutina, todėl, sakyčiau, šokis jau yra mūsų judesys, o tai – tikra dovana.

Ačiū už pokalbį.

Gyvas valingumo pavyzdys

XVIII baleto mokyklos laida. Deimantė Kupstaitė-Karpušenkoviene

ŽILVINAS DAUTARTAS

Dauguma mūsų žino tokią patarlę: pyragas kepa ne taip, kaip bobutė nori, o kaip krosnis iškūrenta. Ją kartais prisimenu rašydamas apie Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos choreografijos skyriaus laidas. Prisimindamas tą ar kitą choreografijos skyriaus auklėtinį ar auklėtinę stengiuosi suprasti, kodėl Fortūna vienus globoja, o kitiems atsuka nugarą.

Žinau, kad visi jie skirtingi ne tik tarpusavyje – skirtingos ir laidos. Skirtingos savo profesiniu parengimu, žiniomis, sąlygomis, kuriomis teko ne tik mokytis, bet ir dirbti. Tačiau tas laidas vienija aksioma – nepaneigiamas pulsuojančias progresas. Ir tai, kas anksčiau buvo „neįkandama“ ne tik jaunesnių grupių mokiniams, bet ir absolventams, šiandien nieko nestebina, kai skyriaus auklėtiniai puikiai susitvarko su neadaptuotu klasikinio baleto tekstu. Niekas neabejoja būsimų balerinų ar šokėjų noru šokti profesionalioje scenoje, deja, kartais tą norą nustelbia kasdienis alinantis darbas. Ir kai tik paaiškėja, kad būsimus aplodismentus, ovacijas rampos šviesoje reikia „užsitaruoti“ gausiai aplaistant prakaitu, atsiranda psichologinis diskomfortas – nepasitenkinimas savimi perauga į nepasitenkinimą mokytojais, bendraklasės tampa konkurentėmis, o praėjus net dešimtmečiams „...iš

Deimantė Kupstaitė ir Viktoras Karpušenkovas

ALIODIJOS RUZGAITĖS ARCHYVO NUOTR.

miegų pažadina košmaras apie tuos laikus, kai šokdavo baletą“. Ir tas nepasitenkinimas dažnai lydi visą likusį ne tik kūrybinį gyvenimą, verčia ieškoti būdų, kaip įprasminti save, įrodyti kitiems, kad esi vertingesnis. Gal todėl viešojoje erdvėje kartais pasirodo „egzotiškų“ pasakojimų apie nuolatinį badavimą, nes to reikalavo mokytoja, arba kad šokti reikėjo kenčiant skausmą. Toks išpūdis, tarsi tai buvo net ne „sukarinta mokykla“, o konclageris.

Viena labai produktyvi buvusi baleto artistė prisimena: „Tu po aštuonias valandas žiūri į veidrodį. Žiūri, žiūri, žiūri ir su laiku pradedi matyti save iš tikrųjų kreivą, storą, šleivą, nieko nesugebančią, o tau dar sako – tu nieko nedarai, tu nedirbi, tu tingi.“ Bet, kiek žinau,

klasikinio šokio pamoka trunka daugiausia pusantros valandos, na, geriausiu atveju dvi, o ir veidrodį skirtas tam, kad matytum savo klaidas. Manau, viešinant nuoskaudas reikėtų pagalvoti ir apie savo indėlį į Lietuvos baletą.

Nepaisant tokių pranašysčių ir teiginių, ne tik Lietuvos baletas, bet ir M.K. Čiurlionio menų mokyklos choreografijos skyrius stiebėsi į kitą lygį. 1987 m. su klasikinio baleto *alma mater* atsisveikino XVIII laidos absolventai – J. Aleknavičiūtė, A. Charkovaitė, M. Dedel, D. Kupstaitė, A.A. Petrauskaitė, S. Sidorenko, V. Karpušenkova, V. Ramauskas. Džiugu, kad ir šios laidos absolventai iki šiol su dėkingumu prisimena savo mokytojus Nataliją Nagač, Aliodiją Ruzgaitę, Nataliją

Sodeikienę, Eleną Švedai, Antaną Beliukevičių. Ne visi buvo priimti į Operos ir baleto teatrą, tačiau Asta Charkovaitė ir Deimantė Kupstaitė Vilniaus scenoje bei Asta Petrauskaitė Kauno muzikiniame teatre neapsiribojo dalyvavimu masiniuose šokiuose.

Iki šiol daugelis prisimena Kupstaitės Alyvų fėją bei princesę Floriną Piotro Čaikovskio „Miegančiojoje gražuolėje“ ir Charkovaitės Amūriuką Ludwigo Minkaus „Don Kichote“, kitus jų sukurtus vaidmenis klasikiniuose spektakliuose. Vis dėlto manau, kad, nepaisant puikių Kupstaitės profesinių duomenų, jos kūrybiniam potencialui nebuvo lemta (kažkodėl) visiškai atsiskleisti. Gal tada buvo „žvaigždžių“ perteklius, gal nebuvo tinkamo repertuaro, gal visų tų aplinkybių visuma suvaidino savo vaidmenį, „užgesindama“ perspektyvią klasikinio baleto atlikėją. Daug vilčių į Kupstaitę dėjo ir jos mokytoja Ruzgaitė, rašiusi: „Ypač buvo malonu dirbti su Deimante Kupstaite. Prisimenu repeticijas su jos bendraklasiu Viktoru Karpušenkovu, kai repetavome Pelenės vaidmenį Prokofjevo balete „Pelenė“.“ Belieka tik džiaugtis, kad Kupstaitė, atsisveikinusi su profesionalia scena, liko ištikima baletui – ruošia ateinančią kartą. Ir jau dabar tie, kas domisi šia meno šaka, laukia, kada LNOBT scenoje pasirodys Deimantės Karpušenkoviene mokinės Milda Luckutė, šiuo metu tęsianti studijas

Deimantė Kupstaitė balete „Choreografo laiškas M.K.Č.“

M. RAŠKOVSKIO NUOTR.

Vokietijoje, ir Nora Straukaitė, šį vėlyvą pavasarį atsisveikinsiančios su savo mokytoja. Mokytoja, kuri nepamiršo savo Mokytojos Ruzgaitės: „Mumis, susirinkusiomis į Meno mokyklą iš visos Lietuvos, Aliodija Ruzgaitė rūpindavosi kaip mama. (...) Ji mums buvo gyvas valingumo pavyzdys. Savo pavyzdžiu įtikino, kad tik nuosekliai dirbant galima pasiekti rezultatų.“

Išties, tai puikiausias pavyzdys, kad nuoseklus pedagogų darbas, gebėjimas perduoti mokiniams, o mokinių gebėjimas priimti tai, kas perduodama, duos tuos rezultatus, kuriais mes jau šiandien didžiuojamės.

Kasdieniškai nepakeliamas šokis dviese

ATKELTA IŠ 1 PSL.

susodinimas ant kvadratu vaidybinių aikštelių rėminančių platformų tikrai nebuvo pats humaniškiausias „Pas de deux“ erdvės suvaldymo sprendimas. Nors sodriai mėlynos spalvos aikštelės danga sufleravo apie galimą nusiramirimą, susikcentravimą bei atsipalaidavimo ir saugumo, pasitikėjimo ryšių tarp scenos ir žiūrovų užmezgimą, spektaklio šviesų bei muzikos konceptas kūrė priešingą atmosferą (garso ir šviesos dizainas – Gautier Teuscher). Nerimas, įtampa, apribojimai – tokie sterilios, nužmogintos erdvės diktuojami pojūčiai buvo kuriami būtent šviesa. Trys kvadratiniai šviesutų plokštumos, jų intensyvus šaltų spindulių koncentratas ne kito per visą spektaklį. Šviesa leido puikiai matyti prieš akis atsiveriantį vaizdą – kitus žiūrovus, sėdinčius čia pat, priešais, labai individualiai, autentiškai stebinčius ir priimančius šokio spektaklį. Muzika taip pat apskaičiuotai dozavo, valdė žiūrovų dėmesį ir net, sakyčiau, vidinį, emocinį ritmą, gebėjimą susitelkti

ir priimti arba atmesti dviejų šokėjų atliekamą „Pas de deux“ judesių rutiną. Ritmiški, sodrūs, emociskai tiršti elektroniniai garsai tobulai įrėmino, savyje ištirpdė judesių kompoziciją ir seką. Faktiškai vieną valandą stebėjome atvirkštinę valso poziciją: šokėja (Méissa Guex) priekyje, partneris (Victor Poltier) iš nugaros, vedančioji ranka rankoje, antroji ranka ant partnerės klubo; ji prilaiko partnerio ranką ir išsisuka bei sugrįžta į pradinę poziciją, iš esmės aktyviausiai sukiudama pėdas.

Mėlyna danga išties padeda bent trumpam pailsėti nuo įtampos – emocinės, vizualinės, net taktilinės, ištinkančios būnant specifiškai konstruojamoje spektaklio erdvinėje ankštumoje. Tikslumas ir precizika svarbi ir šokėjų aprangos detalėse: elementariausi džinsai, unisekso stiliaus marškinėliai, sportiniai bateliai, pabrėžiantys šokėjų kūnų kasdieniškumą, pasakojamos istorijos universalumą. „Pas de deux“ meninis įrankis – kasdienis žmogaus kūnas,

Méissa Guex ir Victoras Poltier šokio spektaklyje „Pas de deux“

D. ALIŠAUSKO NUOTR.

įžeminantis smurto, individualaus bei socialinio, turinį ir aspektus. Kol kas spektaklio žiūrovui sudėtinga išlaikyti dėmesį didėjančiu tempu vystomai šokėjų santykių kreivei. Čia tampa labai svarbios detalės,

niuansai: kiekvienas valingesnis, net mažiausias bandymas išsprūsti, atstumti ir vėl priimti, suasmeninti, išskirti savo patirtį, sukauptą buvimo poroje rutinoje, ir galiausiai indentifikuoti savo partnerį,

dalinantis artumu, skausmu, traumomis. Perkeičiant save, sukurti naują santykių kokybę, kurioje kasdienybės rutina nebebus tapati skausmui ir vienas kito žlugdymui, o gal žingsniu į „Pas de trois“?

Senas geras š

Nauji filmai – „Prarastas miestas“

AGNĖ MACKĖ

Brolių Adamo ir Aarono Nee filme „**Prarastas miestas**“ („The Lost City“, JAV, 2022) rašytoja Loreta Seidž (Sandra Bullock) liovėsi rašyti protingas knygas ir persimetė prie abejotinos vertės nuotykių-meilės romanų kepimo, nes juos perka. Ypač kai knygos viršelyje puikuojaasi personažą Dešą įkūnijantis Alanas Kaprisonas (Channing Tatum). Modelis Alanas simpatizuoja Loretai, tačiau bėda ta, kad ji yra proto gumbas (angliškai pavardė „Sage“ reiškia „išminčius“), o Alanas – bukas kaip bato aulas, taigi Loreta ne tik jo nepastebi, bet dar ir niekina. Tačiau Alanui pasitaiko proga sublizgėti, kai Loretą pagrobia išprotėjęs milijonierius Ebigailas Ferfaksas (Daniel Radcliffe), tikėdamasis, kad ji įmins senoviniame papiruse hieroglifais užrašytą lobio buvimo vietą vienoje atokioje saloje Atlanto vandenynė. Ar pavyks kvailiui Alanui išgelbėti ir užkariauti Loretos širdį?

Atrodo, kad beveik dvi valandas šio nuotykių *romkomo* (romantinė komedija) kūrėjai bando įrodyti ir Loretai, ir žiūrovams, kad: a) protas yra pervertinamas, todėl Loretai tinka kvailys Alanas; b) dėl pirmo teiginio teisingumo protingiems žiūrovams turėtų patikti ir lėkšti šio filmo juokeliai apie antrą galą

ir panašiai. Įdomu, koku būdu šis „įrodinėjimas“ vyksta.

Filmo pradžioje Loretai tenka kartu su Alanu eiti pristatyti naujosios savo knygos. Ji to baisiai nenori, nes Alanas nuolat iš jos šaiposi, be to, publikai labiau nei Loretos knyga rūpi nuogas Alano pilvas. Tačiau filmo scenarijus teatrodos prastas 1984 m. Roberto Zemeckio filmo „Romanas su brangakmeniu“ perdirbinys, o esminiai filmo juokeliai – parodyti Sandra Bullock su blizgančiu kombinezonu ir nuogą Channingo Tatumo užpakalį. Panašu, kad tuo teigiama, jog filmo pradžioje vaizduotos kvailokos (snobės Loretos akimis), į knygos pristatymą susirinkusios merginos ir moteriškės, klykiančios ir maldaujančios Alaną nusi-vilk marškinėlius, niekuo nesiskiria nuo mūsų, žiūrovų (-ių), nes juk mums *žiauriai* gera matyti tą *užkočiotą* keturiasdešimt vienerių Tatumo *dupcę* ir jaunatvišką penkiasdešimt septynerių S. Bullock figūrę, ar ne? Sakytum, nebyliai aidi moralas: „Mes žinome, kad jūs protingi, bet nebūkite snobai, atsipalaiduokit, nežiūrėkit į viską iš aukšto kaip Loreta, nes jūs tokie patys kaip mūsų filme parodyti fanai. Juk atėjote į filmą dėl Sandro Bullock ir Channingo Tatumo, ar ne? Tai va, mes jums duosime būtent tai, ką jūs savo fantazijose pamatyti taip trokštate.“

Maža to, Alanas vaizduojamas kaip elementaraus išsilavinimo neturintis diedas: Loreta jam bent tris sykius, lyg sūneliui, bergždžiai aiškina, kad jis ir knygos personažas nėra vienas asmuo, tačiau vėliau jam suteikiama proga „išstoti“ ir pademonstruoti *vyrainės*, arba *diedmalos* (angl. *mansplaining*), talentą. Pasirodo, jis supranta, kad Loretai jo darbas atrodo apgailėtinas, o štai jam visai nėra gėda, nes jis daro tai, kas džiugina žmones. Stebėtina – Loreta įtikinta, ji suabejoja savo proto verte. Nuo šios akimirkos jų santykiai pradeda judėti gerokai viltingesne, romantiškesne kryptimi. Baisiausia galvoti, kad „mums ne gėda, jei džiuginame žmones“ galėjo būti ir šio filmo režisierių kūrybinis *credo*.

Nors ne! Kur kas baisiau buvo viename pirmųjų kadrų išvysti botokso pripūstą Bullock veidą. Apėmė dviprasmiškas jausmas. Viena vertus, galėtum galvoti, kad režisieriai demonstruoja pagal amžių nediskriminuojantį, šiuolaikišką požiūrį – porėlėje moteris yra gerokai vyresnė už vyrą. Bet kodėl tuomet jos veide tiek botokso, o fokusas dažnai slypi kažkur anapus? Tiksliau, Tatumo veide, kuriame matyti kiekviena seksuali raukšlė! Beje, kalbant apie fokusą, dar reikėtų pridurti, kad filme Alanas vieną kartą, žiūrėdamas į Loretos užpakalį, netyčia išspaudžia komplimentą, kad

„Prarastas miestas“

ji atrodo „okei“. O kai Loreta žvelgia į Alano penį (!), jos lūpomis plaukia tiesiog odė pimpalui! Kažkur gir-dėta? Taip, prieš mus – senas geras falocentrinis seksizmas, *diedmala* ir moterų kvailinimas.

Jei vis dėlto susidomėjote, pri-mygtinai siūlau prieš seansą

nežiūrėti filmo reklaminio klipo, nes į porą minučių sudėti visi „geriausi“ juokeliai, kurie nelabai juokingi ir pirmą kartą, bet antrą kartą tiesiog keltų žiovulį, – o maigyti telefoną juk galima ir namie, tam nebūtina eiti į kino teatrą.

Senatvės pilkuma

Nauji serialai – „Paskutinės Ptolemėjaus Grėjaus dienos“

DOMINYKAS NIAURA

Ką darytum, jei tau senatvėje pasiūlytų savaitei susigrąžinti aštrų protą, bet už tai turėtum paaukoti likusią senatvę? Tokį klausimą kelia prieš porą mėnesių „Apple TV+“ platformoje pasirodęs draminis Walterio Mosley serialas „**Paskutinės Ptolemėjaus Grėjaus dienos**“ („The Last Days of Ptolemy Grey“, JAV, 2022) pagal jo to paties pavadinimo romaną. Šešių serijų mini serialas patraukia dėmesį tuo, kad pagrindinį vaidmenį atlieka žavusis Samuelis L. Jacksonas. Tačiau čia jis įkūnija ne iš Quentino Tarantino, M. Nighto Shyamalano ar fantastinių filmų atpažįstamą tipažą, o 91 metų senolį Ptolemėjų Grėjų, sergantį demencija.

Iš šešių valandos trukmės serijų pirmoji ir antroji, ko gero, stipriausios. Jose atskleidžiamas sudėtingas ir daugiabriaunis Ptolemėjaus psichologinis portretas. Jis gyvena vienas, apleistas artimųjų, jį nuolat

lanko tik sūnėnas Redžis (Omar Benson Miller) – šis santykis abiem vyrams ypatingas. Tad nenuostabu, kad kyla nuoširdus liūdesys stebint kasdienę Ptolemėjaus vienvatę, pasimetimą, sunkius bandymus susikalbėti su žmonėmis. Nors serialo pradžioje itin paveikiai vaizduojamas veikėjo gebėjškumas, tolesnė plėtotė, deja, pernelyg standartiška, tad galiausiai šis projektas visiškai praranda bent kokį išskirtinumą.

Norėdamas išsilaisvinti iš esamos situacijos, Ptolemėjus ryžtasi naujai gydymo programai, kuri sugrąžina jam prisiminimus ir gebėjimą blaiviai protauti. Tokį sprendimą jis priima todėl, kad nebegeba susitaikyti su pakrikusiu mąstymu, vidury sakinio pameta mintį, neįstengia deramai pasirūpinti asmenine higiena. Kita priežastis – sūnėno Redžio žūtis, kuri tampa pasakojimo ašimi. Netektis pastūmėja Ptolemėjų siekti keršto: jis ima rinkti informaciją, kad išaiškintų nusikaltimą ir įvykdytų teisingumą. Nuo čia serialo stilistika

pasuka kriminalinio detektyvo su veiksmo elementais linkme.

Kiti žmonės, laikinai atgavę amintį ir normalų mąstymą, galbūt planuotų praleisti laiką su šeima ir draugais, norėtų su jais pabendrauti, pasakyti tai, ko negalėjo pasakyti sutrikus protinei veiklai. O Ptolemėjus savo paskutines dienas paaukoja sūnėno žudikui nužudyti. Todėl serialo pasakojimas neįtikina, o „sirgti“ už herojų pasidaro nelengva.

Ptolemėjus Grėjus savo vardą sieja su karaliumi Ptolemėjumi, bet kitas, geriau žinomas, Ptolemėjus teigė, kad Žemė yra visatos centras. Nors pastarasis buvo genialus to meto matematikas, mes jį prisimename iš esmės dėl tam tikro klaidingo dalykų suvokimo. Galima sakyti, kad toks Ptolemėjaus Grėjaus santykis su pasauliu ir buvo prieš prasidedant stebuklingam gydymui. Ar toks pat suklaidintas lieka jis ir po gydymo – spręsti žiūrovui.

Seriale bandoma supriešinti jaunystę ir senatvę. Tačiau susidaro įspūdis, kad kūrėjus labiau žavi

„Paskutinės Ptolemėjaus Grėjaus dienos“

jaunystės kulto idėjos, nes brandų amžių jie pateikia kaip gąsdinantį. „Paskutinės Ptolemėjaus Grėjaus dienos“ nepasiūlo orios, ramios, laimingos senatvės vaizdo. Neva senatvėje gyvenimas atrodo tiesiog pilkas. Taigi kūrėjai veikiau moko skubėti džiaugtis jaunystėje, jei dar laikome save jaunais, ir vertinti dabartį, jei dar esame sveiki. O senatvėje tik beliks laukti Mefistofelio, kuriam teks paaukoti likusius metus už galimybę vėl pasijausti jauniems.

Kai kritikai vadina „Paskutines Ptolemėjaus Grėjaus dienas“ Samuelio L. Jacksono „viso gyvenimo svajone“, galvoje turi tai, kad kūriny nebūtinai puikus ar nusisekęs, bet svarbus pačiam aktoriui. Be galo apmaudu, kad taip anksti seriale apleidžiama gyvenimo su senatvine demencija tema, kuri ir yra įdomiausia kūrinio dalis. Šio serialo verta nepamiršti nebent todėl, kad kada nors netyčia neužliptumėte ant to paties viliojančio grėblio ir nepasižiūrėtumėte antrą kartą.

Atsitiktinumai ir suplanavimai

Arūno Vaitkūno paroda „Einu, sustoju ir regiu...“ galerijoje „Meno parkas“

TAUTVYDAS PETRAUSKAS

Iki apsilankant šioje per visus tris Kauno galerijos „Meno parkas“ aukštus įrengtoje parodoje (kuratorė Aušra Vaitkūnienė) apie Arūno Vaitkūno kūrybą žinojau ne tiek ir daug, gal dėl to ir likau nustebęs, jog dauguma čia eksponuojamų darbų – abstrakčiosios raiškos. Nustebti visada įdomu, tai pasitaiko ne kasdien, net jei ir asmeniniai lūkesčiai pamatyti daug „Laiptinių“ neišsipildė; tegul lieka kitam kartui. Tai, kad šis tapytojas neretai pirmiausia sietinas su laiptinių motyvais, turbūt kalba ne apie tų darbų kiekybę, o labiau apie paveikumą ir įsimintinumą. Tačiau vis tiek būtų įdomu sužinoti detalių iš parodos kūrinių atrankos užkulių, kodėl buvo nuspręsta parodos „veidui“ suteikti tokį ryškų abstrakcijos dėmenį. Bet koku atveju, tai – išsami paroda, o daug čia esančių informacinių tekstų apie kūrinius ir patį tapytoją žymi aiškias organizatorių pastangas.

Abstrakciją galima laikyti tarpautine tapybos kalba. Daugeliu atvejų žiūrovui nereikia žinoti tokio pobūdžio kūrinių autorių vietos ar jos istorijos konteksto, viskas išsakoma vien plastine raiška. Nors tapybos dalijimas į dvi griežtas grupes (abstrakčiosios ir figūrinės raiškos) gerokai per daug viską supaprastina, pabandžius įsivaizduoti figūrinės kompozicijos kūrinių, eksponuojamą toli svetur, ne ten, kur jis buvo sukurtas, ir abstrakčiosios raiškos paveikslą, eksponuojamą taip pat svetur, pasimatytų, kad antruoju atveju kūrinys būtų kiek labiau suprantamas „kitiems“. Tapytojo Vaitkūno kūryboje abstrakti raiška pasirodo daugmaž paskutinių XX a. dešimtmečių sandūroje. Kai Sovietų Sąjunga ima aižėti ir

trūkinėti, kai pamažu atsiveria iki tol nebūtos galimybės laisvai kalbėtis ir siekti ryšio jau su visu pasauliu, meninės raiškos sprendimai atitinkamai taip pat pakrypsta. Tai, aišku, ne esminė priežastis, nulėmusi būtent tokios stilstikos įsivyravimą šio menininko kūryboje, tačiau vis tiek suponuoja apie impulsą savąjį kalbėjimą kelti nuo vietinio link globalesnio, kas yra ne siekiamybė, o labiau tam tikro meto tendencija.

Vaitkūno kūryboje žavi juntamas užtikrintumas ekspresyviuoju tapybos pradū. Juo tarsi nė kiek neabejojama. Kūriniai (bent jau antrajame aukšte) pilni gyvo, emocingo santykio, jie lyg veržiasi, šūkauja, sunkiai besutelpa keturkampėse drobėse. Bet tai nėra nevaldomas it vasaros audra šėlsmas. Čia viskas nors ir dinamiška, bet kartu pamatuota ir kontroliuojama. Vitališkas drobėse akivaizdus, tačiau jis yra pakinkytas ir valdomas tapytojo, o ne atvirkščiai. Ekspresyvumas buvo ar tebėra būdingas visiems tapytojų grupuotės „Angis“ nariams (Rimvydas Jankauskas-Kampas, Jonas Gasiūnas, Henrikas Čerapas, Ričardas Nemeikšis, Alfonsas Vilpišauskas, Mykolas Šalkauskas, Raimundas Gailiūnas, Vytautas Dubauskas, Antanas Obcarskas, Eimutis Markūnas), kuriai priklausė ir Vaitkūnas. Turbūt negalima nepaminėti „Angies“, kai kalbama apie 10-ojo dešimtmečio lietuvių tapybą, apie Vilniaus ir Kauno menines sąsajas ar apie plastinių ekspresyvumu grindžiamą tapybos sampratą. Visgi ši samprata buvo bene vienintelis tapytojus siejęs dėmuo. Kiekvieno jų požiūris ir kūrybos principai ilgainiui išryškėjo kaip per daug individualistiniai, kad grupė veiklą plėtotų kaip grupė. Po prieš daugiau nei dešimtmetį įvykusios „Angies“ retrospektyvos

AUTORIAUS NUOTR.

(kurioje buvo ir Vaitkūno kūrinių), grupuotė, rodos, nebesurengė jokios bendros parodos. Vis dėlto „Angies“ susiformavimas, principai bei veikla ir Vaitkūno buvimas jos dalimi nemažai pasako ir apie tai, kas dėjosi to meto tapytojų studijose ir mintyse.

Prieš tai įvardintą Vaitkūno „sukontroliuotą emocingumą“ atliepia ir „Laiptinės“. Seniau, matydamas šio motyvo paveikslų reprodukcijas, manydavau, jog tai, be abejonės, didoko formato drobės – juk visų tų dažų varvėjimo ir aptaškymo žymių nelabai paliksi mažuose formatuose, paveikslas atrodytų murzinas, ir tiek. Dideli formatai tokio įspūdžio leidžia išvengti ar net jį konceptualizuoti. Pasirodo, kad Vaitkūno „Laiptinės“ – kamerinio dydžio darbai, tad arba tapytojas išties gebėjo ypatingai kontroliuoti net ir atsitiktinius dažų pėdsakus viską sustatant „į vietas“, arba atsitiktinumas

nepaaiškinamu būdu visada būdavo jam palankus. „Laiptinėse“ nepalikta jokio atstumo – nuasmeninimo prasme – tarp autoriaus ir kūrinio, tai lyg susitapatinimas, ką sufleruoja aiškus kiekvienas teptuko prisilietimas, visi virptelėjimai ir įtepinimai, tad drobės, net ir po daug metų po jų sukūrimo, atrodo naujai nutapytos, jos nuolatiniėje dabartyje. Svarbus ir pats motyvas. Laiptinės – daugiaprasmiškumo pilna erdvė. Ji tiek pat uždara, kiek ir atvira, ji jungia apačią su viršumi, priklauso visiems ir niekam, tai ir į metų metus išėjusi kasdienybė, ir tarpinė erdvė, skaistykla.

Dar kitoks Vaitkūnas trečiame parodos aukšte. Čia esantys darbai gal ir ne patys stipriausi bendrame parodos kontekste, tačiau visi kartu vienoje patalpoje, su vidury kabančiu, vos judančiu ai-tvaru bei su iš stoglangių sklindančia šviesa perteikia ne tiek tapybos,

kiek instaliacijos patirtį. Gaila, kad kur nors šalia nebuvo nuotraukų su to aitvaro sklandymu ore, nors jas galima rasti internete. Šie darbai atlikti ne teptuku, o šluota, ją pamirkus dažuose, tačiau jau su visai kita emocija, be taškymosi, o sutelktai, tarsi atliekant kvėpavimo pratimus. Ryškios, net jei ir atsitiktinės sąsajos su Rytų dvasinėmis tradicijomis. Trečio aukšto erdvė lyg vėjas tarp kažkur kalnuose sukrautų stupų, o pirmame aukšte atmosfera priešinga: vienas kūrinių – nenušienautų dzūkiškų pievų ir panašius vaizdinius keliančios senos tvoros dalys, stabiliai gulinėsios vidury ant grindų. Galbūt kaip tik todėl ir reikėjo tokios išsamios parodos, juk pristatomas kelis skirtingus kūrybos būdus praktikavęs autorius. Žiūrovui beliko ieškoti sąsajų tarp šių būdų.

Paroda veikė balandžio 1–24 d.

Kodėl svarbu valyti dulkes?

Mantės Eleluetos paroda „*Dulkeoidai. Visata po mano lova“ Užupio meno inkubatoriaus galerijoje „Galera“

UGNĖ BRAZYTĖ

Jei kada nors norėjote pažvelgti iš arčiau į žvaigždes, bet stipriai nuliūdote, nes neturėjote tam reikiamos sudėtingos įrangos, tarpdisciplinio meno kūrėja Mantė Elelueta personalinėje parodoje siūlo išeitį: tiesiog atidžiau pažvelkite po savo lova, sofa, kilimu ar kitu seniai nejudintu daiktu. Nustebsite, koks į gigantišką visatą panašus kambarys susidaręs mikrokosmas. Tai pasaulis iš dulkių, odos dalelių, pleiskanų, gėdingą naktinį užkandžiavimą bylojančių

sausainio trupinių ar jau seniai palaistyti pamirštos, bet visgi pražysti sugebėjusios gėlės žiedadulkės. Treikia labai įdėmiai įsižiūrėti.

Idant pačiam lankytojui, norinčiam tyrinėti šiuos gyva akimi beveik nepastebimus asmeninės visatos elementus, nereikėtų rūpintis mikroskopu ar kita pagalbine technika, menininkė padeda keisdama mikroobjektų mastelius, o kartais ir juos sudarančias medžiagas. Į savitą pasaulį atsargiai įveda fotografijų serija, leidžianti pažvelgti į patį tyriausią dulės veidą. Juodame fone išdidinamos baltut baltutėlės

dulkės, tokiu būdu atskleidžiančios savo sandaros paslaptis. Panašiu į šias fotografijas principu parengta videoinstaliacija „kaip stebėti žvaigždes 1.0“ („how to stargaze at home 1.0“): išdidintas mikroskope regimas dulkių vaizdas ištis byloja apie neaprepiamus, mįslingus visatos kodus, esančius visai šalia mūsų ir mumyse. Žvaigždynus atkartojančią videoinstaliaciją papildo pliušiniai tabako trupinių, svogūno lukšto, žiedadulkės, pleiskanų bei kitų formų objektai. Žaisdama su medžiagomis kūrėja leidžia ne tik įsižiūrėti, bet ir paliesti,

pajusti mikrodalelių virsmą didžiuais kosminiais kūnais. Tokiu būdu sugriaunamas mokslinis makro- ir mikro- pasaulių santykis: didelių gabaritų mikroobjektai parodoje ne reprezentuoja neaprepiamą galaktiką, bet patys tampa savarankiška visata. Šmaikštu, nes būtent šiuose pliušiniuose eksponatuose kaip niekur kitur kaupiasi dulkės, tad dar aiškiau pabrėžiamas *mikrokosmo gigantiškumo* paradoksas.

Dar vienas buities kosmoso sandarą bei mastelį kvestionuojantis projektas – tai instaliacija „dulkeoidai“. It virš kūdikio lovelės

galerijos palubėse supasi pilki dulkių kamuoliai, paversti į 3D objektus kompiuterine programa. Jiems lengvai siūbuojant, fone ramina orkaitėje kepanų bulvių, tolumoje burzgiančio šaldytuvo, tyliai čiurlenančio radiatoriaus garsų lopšinė. Ir kaip naujagimiui virš lopšio besisukantis žaislas atstoja visą dar mažai tepažintą pasaulį, taip parodos lankytojui instaliacija pasakoja apie subjektyvią tikrovę, lydimą asmeninės buities aidų. Visgi greta pasaulio pažinimo džiaugsmo netikėtai

NUKELTA Į 9 PSL.

„Tau skirta daryti šventuosius, o man – valstiečius“

Paroda „Donatello. Renesansas“ Florencijos Strozzi rūmuose ir nacionaliniame Bargello muziejuje

SIGITA MASLAUSKAITĖ-MAŽYLIENĖ

Ar įmanoma keliauti, žiūrėti, studijuoti ir negalvoti apie Ukrainą? Neįmanoma. Tačiau ir nepaliaujant galvoti apie karą, galima keliauti, žiūrėti ir studijuoti. Florencijos Strozzi rūmuose ir nacionaliniame Bargello muziejuje pristatomas ankstyvojo renesanso skulptūros genijus Donatello. Parodos pavadinimas „Donatello. Renesansas“ byloja, kad paroda yra istorinė ir, kaip sakoma anotacijoje, „nepakartojama“, nes stengiasi parodyti „svarbiausio ir įtakingiausio visų laikų Italijos menininko“ kūrybą, ją lyginant su tokių genijų kaip Brunelleschi, Masaccio, Andrea Mantegna, Giovanni Bellini, Raffaello, Michelangelo, Artemisia Gentileschi šedevrais.

Parodos kuratorius Francesco Caglioti į parodą surinko daugiau kaip 130 kūrinių (skulptūros, tapyba, piešiniai) iš maždaug šešiasdešimties žymių institucijų, garsiausių pasaulio muziejų: Luvro, Niujorko „Metropolitano“, Berlyno nacionalinės galerijos, kitų. Kai kurie Donatello kūriniai plačiai publikai rodomi pirmą kartą, kai kurie pirmą kartą skolinami parodai. Eksponuojama dviejuose Florencijos miesto muziejuose paroda „Donatello. Renesansas“ siūlo kelionę per „meistrų meistro“ gyvenimo ir sėkmės istoriją. Metai iki Lietuvos krikšto 1386 m. Florencijoje gimęs ir ilgu kūrybiškai vaisingu gyvenimu apdovanotas Donatello (mirė 1466 m.) laikomas XV

Parodos fragmentai

amžiaus (kvatrocento) neprilygstamu skulptoriumi, atvėrusiu kelią renesanso epochai. Jo kūrybos idėjiniai ir figūriniai sprendimai amžiams nužymėjo vakarietiškojo meno istoriją. Donatello permastė skulptūros esmę, sujungdamas to meto perspektyvos atradimus ir psichologinę meno dimensiją, suvienydamas skulptūrines formas ir žmogiškas emocijas.

Strozzi rūmuose kuratorius F. Caglioti rekonstruoja Donatello meninį kelią pasitelkdamas per šimtą kūrinių, tokių šedevrų kaip marmurinis Dovydas, Pergamo katedros „Spiritelli“ („Angeliukai – dvaselės“), Padujos Šv. Antano bazilikos didžiojo altoriaus bronzinė daugiafigūrė Nukryžiovimo kompozicija. Šioje parodos dalyje galima įsitikinti, kad ne tik Donatello sukurtos garsių karžygių ir šventųjų figūros, bet ir švelnios madonų su kūdikiais kompozicijos

iš terakotos, marmuro, bronzos darė ženklį įtaką Masaccio, Mantegnos, Giovanni Bellini, Bronzino, Jacopo Sansovino, Filippo Lippi, Andrea del Castagno tapytiems Dievo Motinos atvaizdams. Pirmą kartą istorijoje iš savo originalios istorinės aplinkos iškelti ir parodoje instaliuoti skulptoriaus kūriniai iš Sienos *Convito di Erode* krikštyklos ir Florencijos Šv. Lauryno bazilikos Senosios zakristijos. Dvejas pastarosios bazilikos Senosios zakristijos duris tik parodoje galima apžiūrėti iš abiejų pusių ir tokiu būdu įsitikinti menininko laisvės polėkiu kuriant Išganymo istorijos scenas bei neįtikėtinu amato išmanymu jas komponuojant į kasdienės paskirties daiktą – duris.

Ekspozicija tęsiama bene seniausiame Florencijos pastate – Bargello muziejuje, kur tarp kitų rodomi bronziniai šv. Jurgis ir Dovydas dialoge su kitais kūrinyiais. Paskutinė parodos

ORGANIZATORIŲ NUOTRAUKOS

dalis iliustruoja didžiulę Donatello įtaką *Maniera Moderna* menininkams.

Parodos proga inicijuotas projektas „Donatello Toskanoje“ – tai kelionė regione skulptoriaus pėdomis ir kūrinių vietomis: apie penkiasdešimt skulptūrų, antkapinių paminklų, tabernakulių, sakyklų, dekoratyvinių architektūros elementų bažnyčiose, vienuolynuose. Pavyzdžiui, kompozicija „Apreiškimas“ Florencijos Šventojo Kryžiaus bažnyčioje ar dvi monumentalios sakyklos Šv. Lauryno bazilikoje dar praplečia Florencijos donatelišką pasaulį, kuris gali plėstis tolyn: iki Padujos, Sienos, Bolonijos, Romos.

Žodis „kelionė“ kartojasi parodos anotacijoje, kataloge, žiūrovo patirtyje. Genijaus gyvenimo ir karjeros istorijoje mane sujaudino vienas Giorgio Vasari papasakotas epizodas apie artimų draugų architekto Filippo Brunelleschi ir Donatello konkurenciją. Vasari pasakoja,

kad Donatello išskobė, kaip pats manė, nuostabiausią pasaulyje Nukryžiuotąjį Florencijos Šv. Kryžiaus Cavalcanti koplyčios altoriui ir didžiudamasis pirmajam parodė Brunelleschi. O šis pareiškė, kad Donatello nukryžiuojo valstietį, o ne Jėzų Kristų, „turėjusį būti sudėtą kuo dailiausiai ir turėti visas kūno dalis tokias, kurios rodytų jį buvus patį tobuliausią žmogų iš visų, kada nors gimusių“. Įžeistas skulptorius ironiškai atkirtęs, kad architektas galėtų pats paėmęs medžio gabalą pamėginti išdrožti Nukryžiuotąjį. Taigi Brunelleschi pabandė ir rezultatas buvęs toks puikus, kad Donatello, netikėtai išvydęs atvaizdą, išmetė viską, ką turėjo rankose, ir stovėjo suakmenėjęs, o galiausiai ištare: „Tau skirta daryti šventuosius, o man – valstiečius.“

Žiūrėdama parodoje į šiuos abu – Brunelleschio ir Donatello – Nukryžiuotuosius, neabejotinai atsiklaupčiau prieš valstietiškąjį Donatello. Tačiau kadangi šiuo metu bet kokiam mieste bet kokią parodą pradėdu tikrindama karo įvykius Ukrainoje, telefono ekrane pasirodė Bučos „Nukryžiuotasis“ – atvaizdas iš masinės kapavietės iškeliama sunaikinto kūno, nepanašaus nei į Brunelleschi, nei į Donatello Kristų. Rusofašistų žiauriai nukankinto žmogaus nuotrauka, kaip ir daugybė kryžių Ukrainos miestų pakelių kapavietėse, yra ir šios mano kelionės, ir visų būsimų Kryžiaus kelių ikonos, *imago pietatis*.

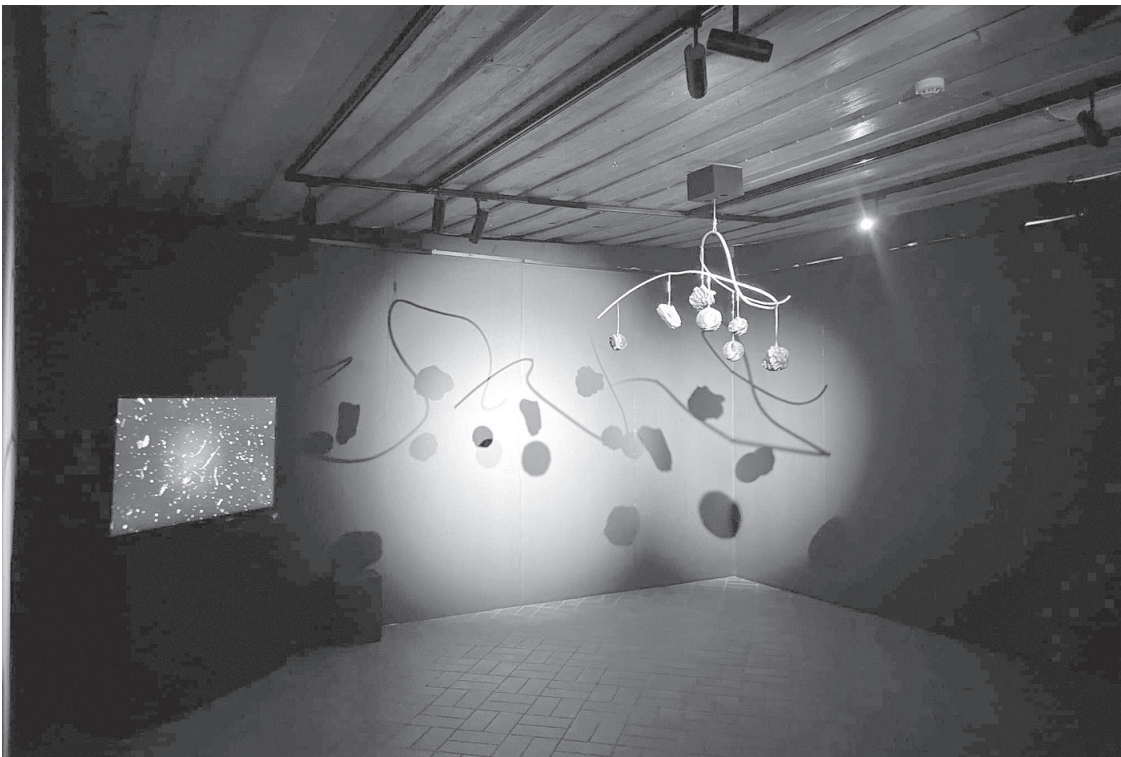
Tikiu, kad kai baigsis paroda ir rugpjūčio 1 d. Donatello Nukryžiuotasis sugrįš į savąjį Šv. Kryžiaus bažnyčios Cavalcanti koplyčią, Ukraina karą bus laimėjusi. Tuomet pilgrimai klaupsis prieš šį atvaizdą negalvodami, kad jį išdrožė svarbiausias ir įtakingiausias visų laikų Italijos skulptorius, bet matydami jame paguodos ir prisikėlimo simbolį. O ant Bučos Nukryžiuotojo kapo vaikai neš žydinčias gėles.

Paroda veikia iki liepos 31 d.

ATKELTA IŠ 8 PSL.

įsiterpia barokinė „iš dulkės gimei, į dulkę pavirsi“ nuotaika. Trijose šviesdėžėse eksponuojami nuosėdų iš nežymėtų Utenos kapinių bei žudynių vietų išdidinti atvaizdai. Betgi įdomiausia, kad pastarieji beveik niekuo nesiskiria nuo parodą pradėjusių įprastų dulkių fotografijų – šie irgi juodame fone išsidriekę šviesūs tarsi žvaigždės kosminiai dariniai. Toks, drįsčiau teigti, mokslinis įrodymas leidžia daryti išvadą, kad nors kiekvieno mikrokosmas itin subjektyvus, bendroje kosminių kūnų sistemoje mūsų pėdsakai panašūs.

Nepaisant šio netikėtai universalus mikrodalelių vaizdo nepriklausomai nuo jų kilmės, paroda išlydi būtent su asmeninio indėlio svarbos beribėje visatoje žinute. Galerijos erdvėje įtaisytas mikroskopas tiesiogiai transliuoja mikrokosmo pokyčius po kiekvieno čia atėjusiojo atokvėpio, akies mirksnio, kūno judesio, drabužių klosčių

Ekspozicijos fragmentas

sušnarėjimo. Transliacija, pavadinta „ir kiti mūsų kūnai“, atkreipia dėmesį į neišvengiamą mūsų

veiksmų (o kartais tik egzistencijos) įtaką ne tik artimai aplinkai, bet savo ruožtu ir visai galaktikai.

Ar gali būti, jog išjudintos palovės dulkelės yra pajėgios detonuoti ir didžiausius pokyčius pasaulyje?...

ORGANIZATORIŲ NUOTR.

Šešėliuose

Vivian Maier ir jos paroda „Nepaskelbta“ Turino Karališkajame muziejuje

PAULINA BLAŽYTĖ

Apie Vivian Maier pirmą kartą sužinojau prieš kelerius metus internete aptikusi menininkei dedikuotą dokumentiką: „Vivianos Maier atradimas“ („Finding Vivian Maier“, 2013). Istorija sudomino, tačiau buvau studentė, o filmo transliacija internetu mokama, pataupiau ir atidėjau. Tad pažintis neįvyko, kol nesulaukiau antro paraginimo pavasarį, kai menininkės parodoje „Nepaskelbta“ („Inedita“) Turino Karališkajame muziejuje apsilonkiusi draugė pasakė: „Būtinai nueik, tau patiks.“

Tačiau pirmiausia reikėtų trumpai pristatyti Maier jos nežinantiems, nes menininkės kūrybos ir jos atradimo istorija tikrai verta dėmesio, nors ir paini. Manau, tokio publikos susidomėjimo ir pripažinimo („Vivianos Maier atradimas“ 2013 m. nominuotas „Oskarui“ dokumentinių filmų kategorijoje) ji sulaukė dėl to, jog, be turtingo fotografinio palikimo, bene pagrindinė tema šioje istorijoje – paslaptis ir „neatitikimas“. Paslaptis lengvai gali tapti ir traukos objektu, ir rinkodaros sprendimu. Jau vien atsidarius menininkei skirto tinklalapio *vivianmaier.com* skiltį „Apie“, pirmiausia mus pasitinka žodžiai „Mįslė, įvyniota į paslaptį, enigmos viduje“ („A riddle, wrapped in a mystery, inside an enigma“). Ir ne be reikalo taip – Vivian Maier kūrė nuo 6-ojo dešimtmečio pradžios iki maždaug 10-ojo pabaigos ar pirmųjų naujojo tūkstantmečio metų (tikslī data nėra žinoma) ir paliko daugiau nei 150 000 negatyvų, o jos kūryba gretinama su tokių fotografų garsenybių kaip Robertas Frankas, Robertas Doisneau, Henri Cartier-Bressonas, Helen Levitt, Diane Arbus ir kitų. Parodos „Nepaskelbta“ aprašyme Maier netgi vadinama „viena geriausių XX a. fotografų“. Čia ir susiduriame su paslaptimi ir „neatitikimu“: apie 40 metų Maier dirbo aukle, daugiausia Čikagoje, o kūryba, jai esant gyvai, niekur nepublikuota ir apskritai nežinoma. 2007-aisiais, likus dvejiems metams iki fotografės mirties, jai negalint sumokėti už saugyklos nuomą, fotografijos, negatyvai, videodokumentai ir garso įrašai išparduoti aukcione. Palikimas buvo nupirktas trijų kolekcionierių, bet didžiąją dalį galiausiai perpirko ir įsigijo vienas iš jų – Johnas Maloofas. Nors pastarasis tarp Maier daiktų aptiko jos pavardę, kurį laiką negalėjo atrasti jokios informacijos apie menininkę. Bent jau iki 2009-ųjų balandžio, kai pasitelkęs „Google“ paiešką surado „Chicago Tribune“ fotografei skirtą nekrologą. Maloofas susisieikė su nekrologo

Vivien Maier, Autoportretas

© VIVIAN MAIER NUOSAVYBĖ, LEIDUS „MALOOF COLLECTION“ IR „HOWARD GREENBERG GALLERY“ NIUJORKE

autoriais, broliais Gensburgais, kuriuos Maier prižiūrėjo vaikystėje ir kurie savo ruožtu ja rūpinosi ir finansiskai pagelbėjo paskutiniaisiais gyvenimo metais. Nuo šio taško Maloofas ėmė susitikinėti su menininkę pažinojusiais žmonėmis, rekonstruoti jos gyvenimo istoriją, rūšiuoti, klasifikuoti ir skaitmeninti Maier kūrybinį palikimą. Šis palikimas sulaukė tarptautinio plačiosios žiniasklaidos susidomėjimo, įvairiose pasaulio šalyse atidarytos menininkės fotografijų parodos, imtos leisti knygos, sukurti keli dokumentiniai filmai.

Pats garsiausias iš jų – jau minėtas „Vivianos Maier atradimas“ – mane nuvylė. Tikėjausi geriau susipažinti su fotografės kūryba, bet visą laiką neapleido jausmas, kad žiūriu mėgėjišką juostą, susuktą iš aikčiojimų. Rodėsi, kad Maier, jos meninius ir asmeninius sprendimus norima „paaiškinti“, priskirti vienai ar kitai kategorijai, kad galiausiai viskas būtų aišku, o dokumentikos kūrėjai ir žiūrovai liktų patenkinti ir ramūs. Troškimas lyg ir nėra blogas, daug dokumentinių filmų sukurta panašiu principu, bet čia, kai iš pažiūros komplikuoatą, daugiasluoksnę, galų gale ekscentrišką asmenybę bando apibūdinti ją pažinoję „normalūs“ žmonės, ji tampa kone marginalizuota figūra: neįprastai besirengusia vienišė, niekam nerodžiusia savo darbų, daiktų kaupike, keistuoale, fotografavusia objektus šiukšlių dėžėse, mįslinga ir „sužeista“ moterimi. Tonas, kuriuo pasakojama Vivian Maier istorija, atsiduoda netgi gailėsčiu, bet gal jos gailėtis visai nėra ko? Gal ji gyveno ir kūrė būtent taip, kaip norėjo? Gal fotografė įamžino vaizdus, nes tai jai buvo artima ir reikalinga, o ne siekdama komercinės

sėkmės ar ego išpučiančios šlovės? Menas menui egzistuoja, net jei tai gali būti ir sunkiai suvokiama samprata. Pavyzdžiui, Rose Lichter-Marck kritiškų įžvalgų nestokojančiame „The New York Times“ straipsnyje „Vivian Maier ir sudėtingų moterų problema“ rašo: „Pasiūlant mintį, jog jos pasirinkimai buvo kažkokios neatskleistos emocinės traumos rezultatas, daroma prielaida, kad jos gyvenimas buvo nugyventas kaip reakcija į skausmą. Bet tai įspraudžia ją į tas pačias kapitalizmo konvencijas ir buržuazines vertybes, kurių menininkė taip vengė.“

Beje, filmo bendraautoris, kartu su Charlie Siskel, – tas pats Maier „atradėjas“ Johnas Maloofas. Čia susiduriame su dar viena problema. Tiek žiūrint dokumentiką, tiek skaitant apie menininkę, manęs neapleido jausmas, kad Maloofas savotiškai siekia monopolizuoti fotografės kūrybą ir formuoti jam palankų naratyvą. Pavyzdžiui, filme jis niekur nemini, kad dalį Maier darbų iš pradžių nupirko ne tik jis, bet ir kiti du kolekcionieriai – vienas jų, Ronas Slattery, 2008 metais fotografijas publikavo internete, bet tuo metu jos nesulaukė dėmesio. Kažkur pradingsta visa, komplikuotesnė nei čia surašyta, nuosavybės teisių ir bylinėjimųsi istorija. Tikriausiai naivu tikėtis absoliutaus objektyvumo iš dokumentikos, nes ji, kaip ir bet kokia rašytinė ar vaizdinė istorija, galiausiai vis tiek sukurta žmonių su savais interesais ir atspindi tik tam tikrą kažkieno požiūrį, tik vieną iš daugelio.

Grįžtant prie parodos „Nepaskelbta“, ji prieš tai rodyta Paryžiaus Liuksemburgo muziejuje, o Turine eksponuota nuo šių metų vasario. Jos kuratorė – Anne Morin, prieš

tai kuravusi Berenice Abbott, Roberto Doisneau, Jacques'o Henri Lartigue'o ir kitų menininkų kūrybai skirtas parodas. Kaip teigiama „Nepaskelbta“ aprašyme, ja siekiama parodyti mažai žinomus arba visai nežinomus paslaptinius Maier asmenybės ir kūrybos aspektus, eksponuojant prieš tai nepublikuotus darbus, tokius kaip sukurtieji menininkei keliaujant po Italiją, ypač po Turiną ir Genują 1959 metų vasarą. Parodą sudaro daugiau nei 250 autorės įamžintų kadrų, kuriems taip pat akompanuoja videodarbai. Struktūra nesudėtinga – darbai išskirstyti teminiais blokais, tokiais kaip „Autoportretas ir autoreprezentacija“, „Gatvė. Kasdienybės teatras“, „Kelionė į Italiją“, „Indeksai“, „Vidiniai gestai. Inventorius“, „Spalva“, „Vaiškystės“, „Portretai. Išskirtinės tapatybės“, „Kinetika ir klaidingas pasirodymas“, „Filmai“, prie kiekvieno jų randame ir po aprašymą.

Žiūrovą pasitinka pati Vivian – pirmoji parodos dalis skirta jos autoportretams. Jie varijuoja nuo klasikinių, įprastų (pavyzdžiui, menininkės veidas profiliu, žvilgsnis nukreiptas į neaiškius tolius) iki kur kas paslaptingesnių, ne taip aiškiai apibrėžtų ir savo kūrybiniais sprendimais įdomesnių darbų. Autorė fiksuoja savo atvaizdą lange, jos

pačių atvaizdas ir prasideda kažkas Kitas? Man šie menininkės autoportretai – vieni įdomiausių iš visos jos kūrybos, nes būtent jie geriausiai atspindi jos asmenybės sudėtingumą ir išskirtinumą tuometinės fotografijos kontekste. Apskritai sunku nelyginti Maier su jos amžininkais – tai nieko naujo, dauguma specifinio žanro, kaip kad, tarkim, gatvės fotografijos, atstovų neišvenigiamai buvo ir bus lyginami vieni su kitais, tačiau dar kiek kitaip viskas atrodo, kai kūryba atrandama epochai jau pasibaigus, be galimybės ją paveikti. Kūrybinis laikotarpio kontekstas išanalizuotas, į jį žvelgiamoje pro kito laiko ir pro kito žinojimo prizmę.

Gal todėl kartais žiūrint į darbus iš parodos dalies „Gatvė. Kasdienybės teatras“ mane apima keistas jausmas, kad tai jau matyta. Kiti žmonės, kitos scenos, kitas žiūros taškas, bet esama ir tam tikro kanoniškumo, lengvai atpažįstamų gatvės ir humanistinės fotografijos tradicijos apraiškų. Kai kurie kadrai, juose atvaizduojamos situacijos atrodo kone surežisuoti ir jiems priskirtas pavadinimas „kasdienybės teatras“ čia labai tinka. Fiksuojamose scenose matyti veikėjų bendravimas, jų kūno kalba tokia ekspresyvi, kad, rodos, galima

Vivien Maier, Čikaga II

© VIVIAN MAIER NUOSAVYBĖ, LEIDUS „MALOOF COLLECTION“ IR „HOWARD GREENBERG GALLERY“ NIUJORKE

figūra multiplikuojausi fotografuojant vienas kitą atspindinčius veidrodžius arba išsitempia ant grindinio išsitiesusiame šešėlyje, apie jos buvimą byloja ant rankinės paliktas bilietas. Ji čia, bet ir ne čia. Pastebima, bet ir pasislėpusi. Dar tas klausiamas žvilgsnis – Maier kvestionuoja nuosavą tapatybę ir egzistavimą, tačiau tuo pat metu tikrina fotografijos medijos ribas ir galimybes. Kur pasibaigia mūsų

nesunkiai įvardinti kiekvieną matomą emociją, o kartais ir veiksmo priešistorę ar atomazgą, kaip kad kadruose, kuriuose įpykusios moterys ginčijasi su policininkais. Kartais tasai numanomas scenarijus rutuliojasi tarsi savaime (kad nugara į objektyvą nusigrėžusi moteris yra valdinga, byloja tvirta povyza

NUKELTA Į 11 PSL.

Pasaulis iš veidrodžių ir taškelių

Yayoi Kusamos paroda „Tate Modern“ Londone

MARTYNA JURKEVIČIŪTĖ

Japonų kilmės menininkė Yayoi Kusama (g. 1929) – neabejotina meno pasaulio roko žvaigždė. Tai patvirtina ir faktas, kad dar praėjusiais metais į Londoną, „Tate Modern“ galeriją, atkeliavusios jos parodos „Veidrodžių begalybės kambariai“ („Infinity Mirrored Room“, kuratorė Frances Morris) bilietai buvo iššluoti vos per porą dienų. Kusamos meno dozė visuomenei buvo tokia reikalinga, kad paroda, originaliai planuota rodyti kelis mėnesius, pratęsta dvejiems metams. Paroda kiek mažesnė nei paprastai „Tate Modern“ erdvėse rengiamų mokamų parodų. Ji sudaryta iš dviejų Kusamos instaliacijų / kambarių, tarp kurių įsiterpia menininkės gyvenimo ir kūrybos dokumentacija.

Neatsitiktinai Kusama tokia populiari, lankant jos parodas man ne kyla abejonių, kad bus gerai, nes jos darbai išskirtinai vizualiai paveikūs, intriguojantys, visuomet įkvepiantys ir keliantys tą alkio menui jausmą. Kusamos taškelių, spalvų ir atspindžių pasaulis – it puslapiai iš pasakos knygos, į kurią menininkė sukuria galimybę įžengti kiekvienam. Lengva įsijausti į jos kuriamą realybę, lengva greitai perprasti, o kartu ir visai pasimesti tarp piešiamų raštų, veidrodinių instaliacijų ir keistų formų skulptūrų.

Kusama yra viena produktyviausių tarptautiniu mastu pripažintų menininkių pasaulyje ir net būdama 90-ies itin aktyviai dirba prie naujų darbų. Vieną iš jos naujausių skulptūrų galima rasti ir šioje parodoje. „Nuo laiptų į dangų matoma visata“ (2021) – veidrodinis kubas su apvaliais spalvotais langeliais, vedančiais į begalinius spalvotų taškelių klodus, – pasitinka lankytojus dar prieš įeinant į begalybės kambarius. Jis it mažas kambarių prototipas, pro kurio langelius gali pažvelgti į kusamišką visatą.

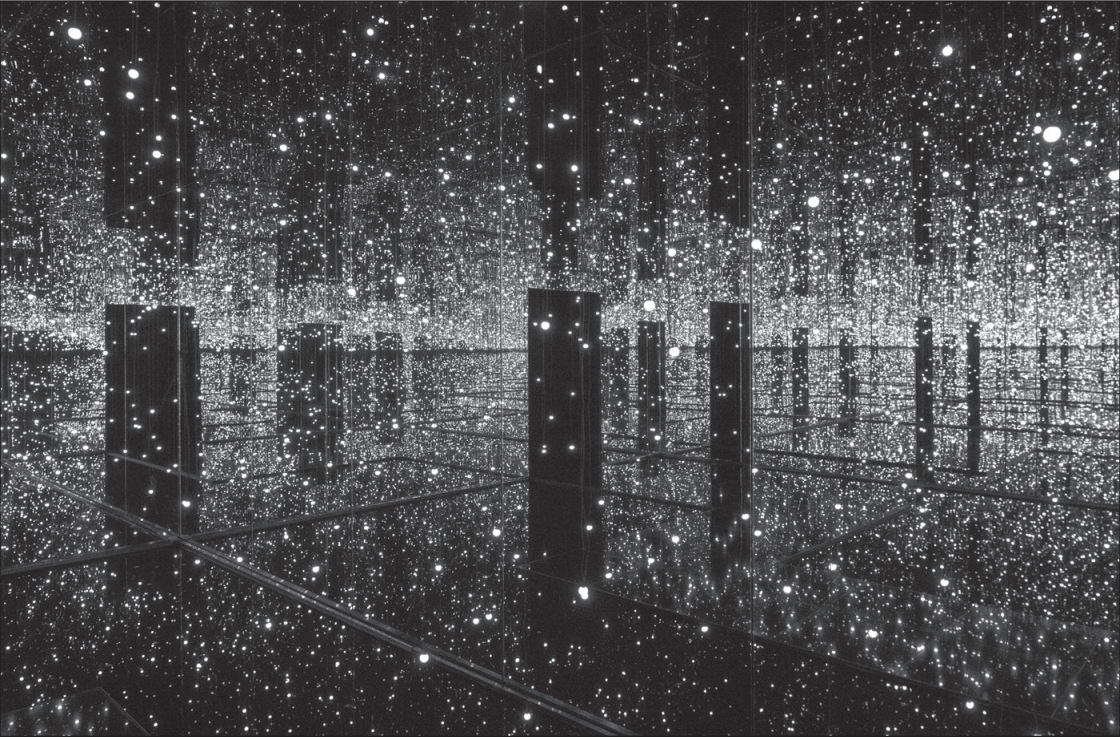
Žymieji ir taip visus patraukę Kusamos kambariai iš išorės atrodo it neišraiškingos dėžutės, pastatytos iš plokščių, atstojančių kambarių sienas. Kontrastas tarp išorės ir vidaus didžiulis, ir nors žengdama į

kambarius žinau, ką rasiu, vis tiek nustembu. Vis dėlto man norėtųsi, kad socialiniai tinklai nebūtų tokie populiarūs ir kad kiekvienas, lankantis Kusamos kambarius, žengtų į juos nežinodamas, kur pateks, net nenutuokdamas, kokia magijos skraiste bus apgaubtas. Kita vertus, vien dėl socialiniuose tinkluose taip plačiai paplitusių išpūdingų nuotraukų ir trumpų videovaizdų ir ataeina tokios minios žmonių.

„Sielvarto sietyno“ („Chandelier of Grief“) kambarys visai mažytis, nors taip tikrai nepasakytų nė vienas, patekęs į tamsią, regis, prašmatnią pobūvių salę primenančią erdvę, kurioje dešimtys, gal net šimtai krištolo lašais nusagstytų sietynų tęsiasi į neišmatuojamus tolius. Tiesa ta, kad kambaryje kabo vos vienas sietynas. Uždarytas tarp stiklinių sienų ir supamas veidrodžių jis sukasi ratu, kartais vis sumirksėdamas, tarsi per jį perbėgtų elektros srovė. Šis vienišo sietyno šokis aklinoje tamsoje tuo pat metu ir gražus, ir liūdnas, o jo apšviestos pobūvių salės, regis, jau seniai visų apleistos.

Parodos epicentru tapo instaliacija „Užpildyta gyvenimo spindesio“ („Filled with the Brilliance of Life“), sukurta 2012 m. menininkės retrospektyvinei parodai, vykusiai čia pat, „Tate Modern“. Tai daugiausia susižavėjimo tiek anuomet, tiek ir šioje parodoje sulaukęs Kusamos darbas. Instaliacijos idėja labai paprasta: tamsi patalpa, veidrodžiai, LED lemputės, bet patekus vidun vaizdas užgniaužia kvapą. Staiga atsirandi tarp šimtų, tūkstančių spalvotų, vis besimainančių taškelių, tiesiog kybančių, regis, levituojančių beorėje erdvėje. Jausmas it pakliuvus į kitą galaktiką, kurioje tu tampi milžinu, galinčiu ištiesti ranką ir pasiekti žvaigždes. Spalvoti taškelių atspindžiai atsimuša į sienas, lubas, grindis ir tęsiasi iki begalybės sukurdami magišką, rodos, amžiną erdvę, keistai raminančią ir užpildančią grožio, gėrio jausmu.

Apskritai paroda labai biografiška, joje norėta parodyti Kusamą ne tik kaip menininkę, bet ir kaip asmenybę. Čia subtiliai kalbama apie jos psichikos ligą, sunkią vaikystę ir jos kaip menininkės, moters iš Azijos įsitvirtinimą meno

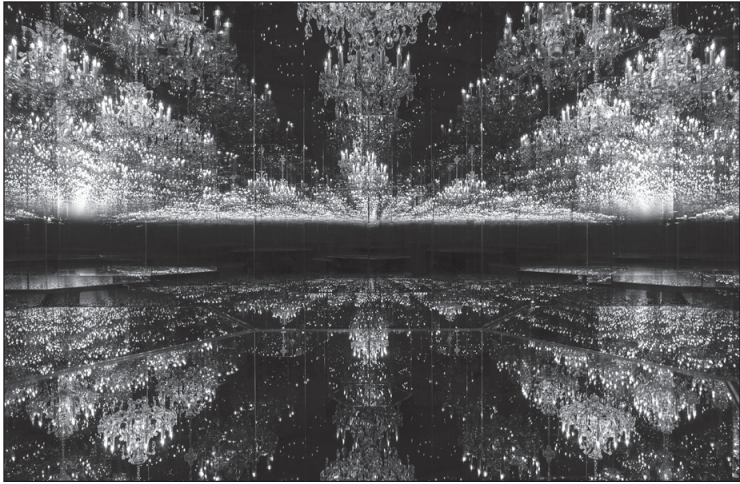

Yayoi Kusama, „Užpildyta gyvenimo spindesio“. 2011–2017 m.

©YAYOI KUSAMA

pasaulio scenoje. Pirmame kambaryje sudėtos pagrindinės autorės gyvenimo datos ir faktai, toliau parodoje per projektorius rodomas Kusamos darbas „Vaikščiojanti taika“ (1966), kuriame nuotraukose užfiksuota Kusama, apsivilkusi kimono, viena vaikštanti Niujorko gatvėmis. Parodos pabaigoje lankytojus pasitinka ir trumpa nuotraukų ekspozicija iš Kusamos performansų bei menininko Johno Joneso videodarbas iš Kusamos studijos.

Vis dėlto, nors jos begalybės kambariai labai unikalūs ir išpūdingi, dėl to, kad lankytojams skirtas laikas labai ribojamas, nespėjama pilnavertiškai patirti Kusamos pasaulio vizijos. Kuriama magija išsprūsta lankytojams iš akių vos spėjus ją apčiuopti. Sunku suvokti, įsigilinti ir įsijausti į erdvę per dvi minutes – tiek lankytojams skiriama laiko pasigrožėti instaliacija. Kartu Kusamos kambariai man priminė ir bandymą pamatyti Mona Lizą, vis per telefono ekraną, prasispraud (nors šiuo atveju lauki eilėje, kad galėtum užėti į kambarį), užfiksuoti ir judi toliau. Vos įėjęs bene kiekvienas pirmiausia bando visa aplink įamžinti telefonu: prisiminimui, draugams, šeimai parodyti, o kai telefonas kišamas kišenėn, žiū, tu jau spiriamas pro duris ir ta

Yayoi Kusama, „Sielvarto sietynas“. 2016–2018 m.

©YAYOI KUSAMA

Privati nuosavybė

begalybės kambario magija dingsta dar net nespėjus ja patikėti.

Būdama „Tate Modern“ parodoje vis prisimenu praeitais metais lankyta Kusamos parodą „Noriu, jog tavo ašaros tekėtų kartu su mano žodžiais“ Victorios Miro galerijoje, kur eksponuota jos tapyba, skulptūra bei veidrodinės instaliacijos. Visa galerijos erdvė buvo persmelkta Kusamos spalvomis, estetika, energija. Jie užvaldė galerijos sales ir transformavo į unikalų Kusamos pasaulį iš keistų formų taškelių ir haliucinogeninių spalvų. „Tate Modern“ paroda geba apčiuopti tik menką dalelę šios nepaprastos

menininkės kūrybos galybės. Šiandienos parodai visgi trūksta kusamiškos energijos: kambariai išpūdingi, bet taip negana laiko juose pabūti, pajauti. Išėjusi iš kambarių pasigendu ir spalvų, tų pačių Kusamos taip gausiai naudojamų taškelių. Parodoje siekta geriau supažindinti žiūrovą su menininkės asmenybe, istorija, tačiau visa tai smalsesnis lankytojas gali surasti ir knygose, o unikalaus potyrio susiduriant su Kusamos menu į puslapius nesudėsi.

Paroda veikia iki 2023 m. birželio

ATKELTA IŠ 10 PSL.

ir griežto kirpimo šukuosena, ji stovi su dviem vienodai aprengotomis mergaitėmis) arba atsiranda kūrinius grupuojant kuratorei. Pavyzdžiui, viename darbe matome prie didelės dėžės pasilypėjusį ir į ją žiūrinį berniuką, o po juo esančiame – prie ant žemės susuktos žarnos palinkusius du vyriškius, ir gali pasirodyti, kad tiek berniukas,

tiek dėžė pradingo, liko tik ši vargana žarna.

Maier labai intuityviai sučiumpa tiek akimirką, tiek emociją. Galima pamanyti, kad ji tinkamu laiku atsiduria tinkamoje vietoje, bet ne – ji paprasčiausiai juda erdvėje ir stebi supančią aplinką, o tada, kai jau ateina laikas, ją užfiksuoja. Kurdama portretus menininkė nesidrovi, jos objektyvas drąsiai nukreiptas į portretuojamojo veidą ir šis lieka atviras, pažeidžiamas, tad ir jame esantis jausmas tikras. Tai geriausiai matyti sekcijose „Portretai.

Išskirtinės tapatybės“ ir „Vaikystės“. Tačiau jos gebėjimas pastebėti neapsiriboja vien žmonėmis. Dalyje „Kinetika ir klaidingas pasirodymas“ ji vaikosi šviesą, tuo pat metu pasiekdama (sąmoningai arba ne) ir greit praeinančios kasdienybės ritmą bei grožį. Nespalvota juosta ir kvadrato formatas dirbant su „Roliflex“ kamera, mano manymu, geriausiai atliepia Maier kompozicijos dėliojimo gebėjimus ir jautrumą šviesai. Spalvotuose darbuose iš parodos dalių „Spalvos“ ir „Vidiniai gestai. Inventorius“ objektai

praranda aštrumą, o kai kuriais atvejais – ir savo detalumą, reikšmingumą, svorį. Galbūt dėl to kalbas ir nedidelis šių fotografijų eksponavimui pasirinktas formatas.

Kad Vivian Maier buvo meistriška fotografė, be vargo įsirašanti prie savo talentingų amžininkų, nekyla jokios abejonės. Kyla tik klausimas, ką ji būtų rodžiusi publikai. Kuriuos darbus būtų atrinkusi? Galbūt visai ne tuos, kuriuos šiandien matome galerijose, ar galbūt tik mažą jų dalį? O ir šėliuose ji pasiliko juk ne veltui,

nepublikuodama darbų pati rinkosi likti *incognito* ir toje pačioje kategorijoje saugoti savo darbus. Tačiau daugybė klausimų taip ir liks neatsakyti – apie kūrybinius impulsus, sprendimus ir pasirinkimus, gyvenimo ypatumus. Gal tegul smalsumas taip ir lieka smalsumu, o istoriją vėrciau tegu pasakoja fotografijos.

Paroda veikia iki birželio 26 d.

Daugiau informacijos www.vivianmaier.it/english/

Didžioji kultūra baigėsi

Michailas Jampolskis apie inteligentų situaciją

Kai Lietuvoje apie rusų kultūrą dažnai diskutuoja žmonės, neturintys supratimo ne tik apie rusų, bet apskritai apie kultūrą, siūlome įsiklausyti į rusų intelektualo, filosofo, kultūrologo, Niujorko universiteto profesoriaus Michailo Jampolskio žodžius ir pateikiame balandžio viduryje vykusio jo pokalbio su „Laisvės radijo“ žurnalistu Vladimiru Abarinovu fragmentus.

Karas panaikino rusų kultūrą. Niekas Vakaruose, o tuo labiau Rusijoje, nebenori tyrinėti jos atstovų dvasios subtilybių. Visam mąstančiam pasauliui tai laukinė orda, ir išimtis čia nieko nereiškia. Rusiją palikęs menininkas staiga pasijunta neįprastai: jis niekam nereikalingas, jo auditorija dramatiškai sumenko. Apie ką galima kalbėti, ką galima svarstyti po Bučos? Bet kol dirba smege-nys ir juda liežuvis, negalima tylėti. Rusų kultūra sudraskyta į skutelius. Kai tapo aišku, kad Putiną iš Kremliaus išneš tik kojomis į priekį, kviečiau rusų inteligentus užsiimti rusų kultūros projektais užsienyje taip, kaip tai darė pirmoji emigrantų banga po revoliucijos. Dabar baigėsi ir tos gražios svajonės. Šiandien rusų kultūra – tai agresoriaus kalba. Kaip jums sekasi dirbti dabar, ką sakote savo studentams?

Jokių problemų čia nekyla, nes nėra skirtingų nuomonių. Visi yra vienoje barikadų pusėje, supranta, kas vyksta. Nemačiau nė vieno žmogaus, kuriam kiltų su tuo susijusių moralinių abejonių. Todėl kai bendrauju su studentais, kad ir ką jiems kalbu, jie mane užjaučia. Net sakyčiau, kad karas visiškai supaprastino pasaulį, pasaulio vaizdą. Nes staiga atsirado kažkoks absoliutus blogis, pasaulis vėl ėmė paklusti paprastoms moralinėms kategorijoms.

Akademinė terpė apskritai jau seniai užsiima pasaulio supaprastinimu. Visa tai, žinoma, sutapo su aiškiomis schemomis. Viskas galutinai supaprastėjo, atsirado absoliutus blogis. Pamenu, buvo tokia labai gero prancūzų politologo Zaki Laïdi knyga „Pasaulis, iš kurio atimta prasmė“ („Un monde privé de sens“, 2006). Jis rašė, kad pasibaigus Šaltajam karui ir prasidėjus visuotinei globalizacijai pasaulis neteko prasmės. Mes tai gerai žinome: neaišku, kokia bus ateitis, kam gyvename. Juk ne tam, kad korporacijoms uždirbtume pelną. Tad akademinėje terpėje šis prasmės nebuvimas iš dalies buvo kompensuojamas įvairiais dalykais, susijusiais su *postcolonial studies*, *gender studies* – tyrimais, kur

Michailas Jampolskis

atsirasdavo tam tikri modeliai kovos už kažką, su kažkokiu blogiu, bet jis niekad nebuvo toks globalus. O dabar staiga vaizdas supaprastėjo. Aš net manau, kad ši viso Vakarų pasaulio reakcija tokia neįtikėtina, niekieno nelaukta, tokia vieninga – ne todėl, kad visi taip jaudinasi dėl Ukrainos (nors, žinoma, ir todėl), o todėl, kad staiga atsirado tai, aplink ką galima vienytis, atsirado gėrio ašis, tu supranti, kaip padėti aukoms, supranti, ką reikia daryti, – atsirado neįtikėtinas gėrio galios jausmas.

Rusija pavirto absoliučiu Mordoru. Apskritai, stebiuosi, kaip tiksliai tai atitinka *fantasy*, Tolkieną, „Harį Poterį“ – tuos dalykus, kurie, mano galva, pakeitė ideologijas. Anksčiau buvo ideologija, gėrio ir blogio ašis apibrėždavo ideologijų rėmai: pažangos ideologija arba fašizmo, arba komunizmo ideologija. Marcelis Gauchet yra sakęs, kad tai užėmė religijos vietą. Bet ideologijų epocha baigėsi, dabar niekas negali sukurti jokios ideologijos. Kai ideologijos žlugo, staiga kilo susidomėjimas *fantasy*. Manau, kad „Žiedų valdovas“ ir „Haris Poteris“ – tai mitologiniai didžiųjų ideologijų pakaitalai. Juk, pavyzdžiui, reikia sugalvoti, kad Putinas sėdėtų kažkokiam bunkeryje, uoloje, už neįmanomai ilgo stalo, kad prie jo nebūtų galima prieiti, – tai visiškai Voldemortas ar Dartas Veideris. Visi jo ruporai – neįtikėtinai niūrus Lavrovas, furija Zacharova – tiesiog kaip parinkti žmonės, nebeturintys nieko žmogiško, iškart atitinkantys *fantasy* vaizdus... Visi tie kiseliovai, solovjovai tiesiog išlindo iš kažkios Tolkieno pasakos. Šia prasme Zelenskio ar Arestovičiaus įvaizdis – jie tiesiog žmonės... Dabar akivaizdu, kad visas pasaulis mato šį karą tiesiog kaip žmogiškumo, t.y. gėrio, karą su kažkokia geležine mašina.

Žaviuosi Zelenskiu. Daug kam jis atrodė nerimtas politikas, komikas, artistas... Staiga supratau, kad komikai – geriausi žmonės, nes jie moka juoktis iš savęs ir būti tragikais.

Taip, jie žmogiški. Juokas – labai žmogiškas dalykas. Kai visą laik vaikštai vilkėdamas šarvuotą liemenę ir sėdi gilioje požeminėje grotoje, uoloje, tai stulbina nežmoniškumu. Ten nėra ne tik humoro, juokeliai gana niūrūs, bet visiškai nėra žmogiškumo, empatijos, sugėbėjimo užjausti aukas, civilius gyventojus. Tai atitinka totalaus blogio ideologiją, miestų naikinimą ir t.t. Kai sako, kad Rusija pralaimi informacinį karą, tai, be abejo, akivaizdu, bet Rusija jį pralaimi kažkaip visiškai. Ji tiesiog vaidina įsikūnijusį blogį kaip pasakoje. Ko gero, matėte, kad Gynybos ministerija sugalvojo istoriją apie tai, kad amerikiečiai treniruoja biologinį užkratą platinančius paukščius. Paukščių armijos, turinčios skristi per sieną ir nešti marą idėja paimta tarsi iš Timuro Bekmambetovo filmų „Nakties sargyba“, „Dienos sargyba“. Juose valdo kažkoks Antikristas, juodi paukščiai skraido virš miesto. Viskas kaip iš pasakų. Gynybos ministerija sugalvoja savo fantazmus pagal *fantasy*. Žinoma, stulbina, kaip visa tai „įsirašo“ į masinę kultūrą.

Na, ir kaip mums gyventi toliau? Kaip išpirkti kolektyvinę kaltę, apie kurią daugelis dabar kalba?

Yra dvi pusės. Viena vertus, kaip gyventi ir jaustis Rusijos viduje, kita vertus, kaip gyventi ir jaustis ne Rusijoje? Manau, kad Rusijos viduje bus stipriai mobilizuojama istorija apie tai, kad mes esame gėrio nešėjai prieš planetą užvaldžiusį pasaulinį blogį, ir mes esame kankiniai. Manau, kad rusų ideologija apskritai remiasi kankinyste.

Kadaise prancūzų slavistas Alainas Besançonas parašė knygą apie rusų mesianizmą, esą Rusijos pretenzijos remiasi tuo, jog Rusija visada kenčia, o Vakarai gyvena gana neblogai, nes mes esame šventieji, nes mes – begaliniai kankiniai. Ši Rusijos mesianizmo idėja man šlykšti. Nes tai amžinas kančios pateisinimas įsivaizduotu superdvasingumu, kurį atperka ši

kankinytė ir virtimas šventaisiais. Tai labai senas mitas, kurio šaknys Dostojevskio kūryboje. Manau, kad iš dalies jis bus dabar kultivuojamas Rusijoje. Bet šį suvokimą gerokai pažeidė gana stipri bendravimo su vartotojiška Vakarų visuomene patirtis. Sunku būti kartu ir kankiniu, ir vartotoju – tai sukelia prieštaravimą.

Man neatrodo, bent mano trumpa patirtis nesako, kad Vakaruose rusų kultūra, rusai yra atstumtieji. Žinoma, bus žmonių, kurie kalbės, kad viskas, kas rusiška, yra blogis... Bet nemanau, kad Tolstojus ar Čechovas bus kaip nors pasmerkti atskirčiai. Tačiau kad egzistuoja tam tikra kolektyvinė atsakomybė, sunku ginčytis. Nelabai mėgstu kolektyvinės atsakomybės idėją, nes manau, kad kiekvienas turi atsakyti už savo, o ne tautos ar kolektyvo poelgius. Bet dabar Rusijoje karą žmonės gana stipriai palaiko, todėl, žinoma, išvengti kolektyvinės atsakomybės bus neįmanoma. Lygiai taip pat, kaip vokiečiai negalėjo išvengti kolektyvinės atsakomybės už nacizmą.

Daugelis nerimauja, kas bus su didžiąja rusų kultūra.

Man regis, dabar labai aštriai iškyla rusų inteligentijos klausimas, nes Rusijoje visada buvo labai aukštas kultūros statusas. Iš dalies tai susiję su rusų kultūros archajiškumu. Dvasingumo, kultūros, pasaulinių genijų ir t.t. garbinimas – tai XIX a. istorija. Kai rusų visuomenė įžengė į vartojimo epochą, kultūra staiga pradėjo aktyviai transformuotis į tai, kas vadinama gyvenimo būdu. Malonu nueiti į koncertą, į kokią madingą parodą, vernisazą, paskui į restoraną – visa tai tapo buržuazinio gyvenimo būdo dalimi. Kai tai atsitiko, menininko prestižas pradėjo mažėti, jis pamažu ėmė artėti prie to, ką matome dabar. Man regis, rusų inteligentija dabar yra tarpinėje būsenoje tarp suvokimo, kad ji jau nebėra idėjos, misijos nešėja, kad gali mokyti, kviesti kažkur judėti, ir pripažinimo, kad inteligentai yra to gyvenimo būdo dalis. Iš esmės, skirtumas tarp sėkmingo restorano savininko ir gero rašytojo ne toks ir didelis. Kai atvykau į Ameriką ir televizoriuje pamačiau Michailo Baryšnikovo (baleto šokėjas, aktorius – *red. past.*) pokalbį su kažkokiu garsiu virėju ir jie abu aptarinėjo kiekvienas savo meną, iš pradžių buvau sukrėstas, nes nesuvokiau, kad tarp virėjo ir baleto šokėjo gali būti kas nors bendra. Bet paskui, pagyvenęs ilgiau, supratau, kad madingų restoranų ir teatrų padėtis yra panaši.

Rusijoje, viena vertus, ankstesnis menininkų statusas prarastas, jie vis labiau artėja prie to, ką vadinu

ne kultūra, o kultūros parku. Kita vertus, vis dėlto yra dar kažkokie savo svarbos, atsakomybės suvokimo likučiai. Neseniai skaičiau literatūros kritikės Annos Narinskajos žinutę. Ji rašo, kad ši istorija – rusų inteligentijos žlugimas. Žinoma, rusų inteligentija niekaip iki galo negali suprasti savo statuso: ar ji vis dar yra Kultūros iš didžiosios raidės, dvasingumo nešėja, ar dar turi kažkokią misiją, ar jau yra viename lygyje su restoranu. Manau, kad visa tai iš tikrųjų labai sudėtingas procesas. Dabartinė emigracija visai neprimena „filosofų garlaivio“ (taip vadinti 1922 m. iš Sovietų Rusijos Lenino įsakymu ištremti opoziciniai inteligentai, filosofai – *red. past.*), nes „filosofų garlaiviu“ išvyko Kultūra iš didžiosios raidės. Tie, kurie išvažiuoja dabar, – tai jau, man regis, kultūra iš mažosios raidės. Jau įvyko tai, ką daugmaž suvokia visi: didžioji kultūra baigėsi, beveik nebėra didelių poetų, didelių dailininkų. Visa ta kultūros gigantų mitologija, kuri buvo tokia gyva dar 8-ajame ar net 9-ajame dešimtmėčiais. Tada dar buvo labai svarbių figūrų. Solženicynas dar galėjo pretenduoti mokyti mus, vesti paskui save. Dabar viso to jau nėra, viskas susmulkėjo.

Vadinasi, Kultūra iš didžiosios raidės mirė?

Kai sakiau, kad kultūra buvo didelė, neturėjau omenyje, kad Nikolajus Berdiajevas (vienas iš „filosofų garlaivio“ keleivių – *red. past.*) – tai didis filosofas ir dabar joks kitas filosofas negali jam prilygti. Turėjau galvoje, kad tada dar buvo ši kultūra ir apskritai menininko reikšmė, didžioji kultūra dar egzistavo kaip institucija, į kurią įsirašė žmonės. Šiandien tai tampa anachronizmu. Kai sakome, kad Josifas Brodskis yra paskutinis Sidabro amžiaus poetas, kad jis šios rusų poezijos tradicijos tęsėjas, tai ne tik reiškia, kad jo eilių turinys ir forma gali prilygti Sidabro amžiui. Tai reiškia, kad jis dar funkcionuoja kaip didis poetas, kaip didžiosios kultūros atstovas. Po jo tai baigėsi. Šia prasme jis užveria epochą ne todėl, kad negali būti geresnio už Brodskį poeto. Yra visai nuostabių poetų, bet jie negali įsirašyti į šią didžiąją kultūrą kaip iškilūs kultūros veikėjai, nes tokios institucijos nebėra. Jie tampa privačiomis figūromis, lokaliomis figūromis, nepretenduojančiomis į kosminę reikšmę.

Tai stipriai atspindi menininko statusą ir sąmonėje. Dailininkas anksčiau buvo Pablo Picasso, o šiaandien neaišku, kas tai, gal koks

NUKELTA Į 13 PSL.

Pagiriamasis žodis melui

Krėsle prie televizoriaus

Sukčiai, manipuliuotojai, apgavikai – mėgstami amerikiečių kino personažai, bet Davido O. Russello filmas „Amerikietiška afera“ (TV1, 30 d. 22.55) yra šis tas daugiau, nei tik pasakojimas apie gudrią aferą. Tai gana ciniška, virtuoziskai suvaidinta amerikietiškos svajonės studija. Pagrindiniai personažai – sukčių pora Irvingas (Christian Bale) ir Sidnė (Amy Adams) bei FTB agentas Ričis (Bradley Cooper) – kiekvienas savaip siekia įgyvendinti didžiules ambicijas. Pagrindinė – sukurti save kitą: geresnį, turtingesnį, žavesnį, seksualesnį, nei lėmė gyvenimo aplinkybės. Tai reiškia paneigti skurdžią kilmę, menkas gyvenimo perspektyvas, prasimušti, susikalti kapitalą arba karjerą. Todėl herojai yra linę pateisinti bet kokias priemones ir puikiai įvaldę manipuliavimo kitais meną. Filmo pabaigoje užkadrinis Ričio balsas pasakys, kad jo istorija amžina, nes tai – išgyvenimo drama. Tai greičiau režisieriaus ironija, bet „Amerikietiškos aferos“ kūrėjai turi puikų ironijos jausmą ir sugeba patys apgauti žiūrovus.

Filmo pagrindas – tikri įvykiai (plačiai nuskambėjusi „Abscam“ byla, kai FTB pavyko pagauti korumpuotus politikus, pakišus jiems netikrus arabų šeichus; iš čia ir rasiškas, filme, beje, nuskambantis pavadinimas – „Arab scam“). Bet FTB provokacija virsta daug

„Amerikietiška afera“

pavojingesne ir sudėtingesne aferą, nei buvo sumanyta, tad didžiąją filmo dalį ir sudaro jos vingiai, kuriuos būtų nedora atskleisti. Filmo viduryje, regis, ir režisierius į ją trumpam įklimpsta, bet kartu pademonstruoja ir sugebėjimą nuo farso ar tradiciškos kvailių komedijos pereiti prie realios įtampos ir grėsmės pritvinkusių epizodų. Daug įdomiau sekti ne netikėtai pasibaigusią aferą, bet jos herojus. Jie dėvi kaukes, nepripažįsta jokių taisyklių, bet tiksliai psichologiškai motyvuoti. Russellas su aktoriais skirtingus personažų tapatybės sluoksnius lupa tarsi svogūnus. Sluoksnis po sluoksnio. Kai jau, regis, suvokėi, kas yra vienas ar kitas herojus, atsiskleidžia dar vienas sluoksnis.

Russellas išnaudoja 8-ojo dešimtmečio nostalgiją. Iš pradžių prisiminimus sužadina garso takelis – „Amerikietiška aferą“ užlieja „Dilaila“, disko muzika ir šokiai, vėliau – kruopščiai atkurti interjerai, baldai, pirmosios mikrobangų krosnelės, auksiniais rėmais puošti veidrodžiai, automobiliai, kostiumai ir, žinoma, fantastiškos šukuosenos, kuriomis puikuojasi herojai. Tai sukuria panirimo į laiko dvasių efektą, kuris ryškus jau filmo pradžioje, kai dar rodant titrus imituojamas vaizdajuostės įspūdis.

Douglaso McGratho filmas „Ir kaip ji viską suspėja?“ (TV3, gegužės 1 d. 13.05) skirtas visoms tom, kurios tiki, kad galima suderinti sėkmingą karjerą, laimingą šeimyninį gyvenimą ir kūrybišką vaikų auklėjimą. Sarah Jessicos Parker suvaidinta Keitė būtent tokia. Ji – rūpestinga motina, mylinti žmona ir puiki darbuotoja. Tokia puiki, kad jos siūlymas steigti naują investicinį fondą ir pataisyti per krizę katastrofiškai pašlijusią bankininkų reputaciją sudomina blogu būdu garsėjantį milijonierių (Pierce Brosnan). Taip Keitei prisideda naujų išpareigojimų. Iš Bostono į Niujorką ji skraido net savaitgaliais ar per šventes, o tai liūdina jos dukrelę ir vyrą (Greg Kinnear). Keitė nori ištaisyti situaciją, bet negali nei atsisakyti darbo, nei, suprantama, dar labiau nuskriausti šeimos. Filmas parodys, kaip Keitei pavyks išspręsti problemą. Pasirodo, reikia visai nedaug – nedirbti savaitgaliais.

Žiūrėdamas pagal populiarių rožinių romanų autorės Allison Pearson bestselerį sukurtą filmą, negalėjau atsikratyti įspūdžio, kad visa tai jau mačiau. Žinoma, panašios problemos kilo ir „Sekso ir miesto“, ir dar kai kurių romantinių komedijų herojėms, bet atmintis siekia giliau. Prisiminiau krūvą jaunystėje matytų filmų, kurių herojės taip pat audringai prisipažindavo meilę darbei ir profesijai, tik ne amerikiečių bankininkų, o gyvulių fermos ar milžiniškos gamyklos susirinkime, taip pat kentėjo, kad neskiria pakankamai dėmesio

vyrui, vaikams ir savo išvaizdai. Tų atsidavėlių vyrai taip pat liūdnai žvelgdavo į miegančią partnerę (ji užmigo, kol jis valėsi dantis), o jų viršininkai taip pat neslėpdavo susižavėjimo ne tik bendradarbių atsidavimu, bet ir moteriškomis jų grožybėmis. Tik sovietiniame filme pasiekusi tikslą moteris ne įkurdavo investicinį fondą, o įdiegdavo į gamybą kokį nors išradimą ar nugaleidavo užkietėjusį biurokratą ir už tai gaudavo auksinę darbo didvyrės žvaigždę, na, blogiausiu atveju medalį ar pripažinimą. Kapitalistinio darbo didvyrė Keitė yra tokia moraliskai tyra, kad net nesusižavi daug didesniu prizų – gražulio milijonieriaus meile. Vienintelis skirtumas tarp filmų apie komunistinio darbo spartuoles ir amerikiečių didmiesčio darbuotoją yra utėlės. Keitė jų turi. Aname gražiam gyvenime jų negalėjo būti.

Gražiojoje Prancūzijos provincijoje gyvenanti Blandine Lenoir filmo „50 pavasarių“ (LRT, 30 d. 23.05) herojė Aurora yra išsiskyrusi, turi dvi dukteris ir ištikimą draugę. Ji nemėgsta permainų, bet permaitos dažnai ateina nekviestos: Aurora praranda darbą ir sužino, kad netrukus taps močiute. Svajingoji Aurora net nepastebėjo, kaip atsidūrė ant senatvės slenksčio, apie kurį priminė ir ginekologas. Viena prancūzų recenzentė net klausė, ar tokia akimirka gali prasidėti naujas gyvenimas, ir triumfuodama konstatavo, kad gyvenimas tęsiasi ir po menopauzės, savo išvadą įre mindama šauktuku. Labiau mėgstu

klaustukus, bet pagrindinę heroję suvaidinusi Agnès Jaoui žaviuosi daug metų ir ji visada nusipelno tik susižavėjimo šūksnių.

Pastaraisiais metais pagausėjo filmų apie pagyvenusius žmones ar net senukus, tad pasakojimas apie moterį, kuri sulaukusi penkiasdešimties neturi išsilavinimo, profesijos, darbo, bet suvokia, kad į viską galima pasižiūrėti iš šalies, gali įkvėpti, nepaisant akivaizdžių herojės minusų. „50 pavasarių“ prisidengia komedijos žanru, bet tai ir drama. Vis dėlto režisierė suteikia Aurorai šansą, nors senatvė – tikrai ne pati geriausia gyvenimo dovana.

Italų dramaturgės ir režisierės Emmos Dante filme „Seserys Makaluzo“ (LRT Plus, 5 d. 21.33) pamatysime visus penkių seserų gyvenimo etapus – vaikystę, brandą, senatvę. Bet norėdama žiūrovus priversti pamiršti, kad filmo pagrindas – pjesė, režisierė nuolat suduria skirtingus laikus. Seserų vaikystė šviesi, net jei tenka vienuoms be tėvų gyventi Palermo priemiestyje, bute paskutiniame namo aukšte (tai taip pat savarankiškas filmo personažas), ir verstis šventinių balandžių nuoma. Seserys skirtingos, bet visos – lyg vienas organizmas, todėl taip sunku joms bus susidoroti su staiga ištikusia tragedija. Dante kalba apie gyvenimą ir mirtį, vaikystę ir senatvę, kurie visada šalia, net jei to nematai.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

„Ir kaip ji viską suspėja“

ATKELTA IŠ 12 PSL.

nors Jeffas Koonsas. Tiesiog skirtingas pretenzijų ir ne tik talento, bet ir galimybių mastas, skirtinga ir optika, kurioje ši kultūros figūra egzistuoja. Kai Marcelis Duchamp'as vadino savo pisuarą fontanu ir tai tapo svarbiu meno kūrinium, kai kurie teoretikai mano, esą tai reiškė, kad menininkas buvo suvokiamas kaip magas, savo žodžiu galintis viską paversti meno kūrinium. O dabar kad ir kiek pisuarų pastatysi šiuolaikinėse galerijose, kad ir kaip juos pavadinsi, visiems bus nesvarbu. Nes kažko nominavimas kūrinium, kurį sau gali leisti kultūros veikėjas iš didžiosios raidės, išnyko.

Tai vyksta visur, visur žlunga Kultūra iš didžiosios raidės kaip misionieriška dvasinė institucija. Išskyla kokios nors lokalios figūros, kurios turi įsirašyti arba į konkretų nedidelės žmonių grupės – poezijos arba kokio kito meno vertintojų skonių, arba tai turi būti susiję su dideliais projektais: ekologiniu, antirusišku arba *gender*. Menas vis labiau ir labiau stengiasi užsiauginti savo svarbą, prisiglausdamas prie nemeno projektų. Nes pats savaime jis liaujasi būti prasmų generatoriumi. Tačiau menkesnės svarbos jausmas, matyt, bus gana dramatiška situacija daugeliui.

PARENGĖ Ž.P.

„50 pavasarių“

„Seserys Makaluzo“

Balandžio 29–gegužės 8

Parodos			
			
VILNIUS	VDA parodų salės „Titanikas“	Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija	KLAIPĖDA
Nacionalinė dailės galerija	<i>Maironio g. 3</i>	<i>Vilniaus g. 39 / 6</i>	Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija
<i>Konstitucijos pr. 22</i>	Vlado Juodagalvio tapybos paroda „Šnipų mokykla“	Jūratės Stauskaitės paroda „Apie paukščius“	<i>Liepų g. 33</i>
Naujas žvilgsnis į XX a. II pusės – XXI a. Lietuvos dailę	iki 30 d. – Eglės Grėbliauskaitės paroda „Leiskite pažiūrėti Jums į gerklę“	Rašytojų klubas	Patricijos Gilytės paroda „Krašto kraštai“
Lietuvos dailę	VDA galerija „Akademija“	<i>Sirvydo g. 6</i>	iki V. 1 d. – Tomo Daukšos personalinė paroda „Laimės švieselės“
Paroda „Neramūs kūnai. Rytų Vokietijos fotografija 1980–1989“	<i>Pilies g. 44</i>	Mildos Kiaušaitės ir Dovilės Zelčiūtės fotografijos ir poezijos paroda „Palengva (ati) tirpsta“	iki V. 1 d. – Jonty’io Tacono ir Laurie Griffitho (D. Britanija) fotografijų paroda „Babochka“
nuo 29 d. – tarptautinė paroda „Sudėtingos praeitys. Susiję pasauliai“	iki 30 d. – Birutės Lemke tapybos paroda „Paprag Garden“	S. Vainiūno namai	Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras
Radvilų rūmų dailės muziejus	iki 30 d. – Romos Mikalauskytės paroda „66-33“	<i>A. Goštauto g. 2</i>	<i>Bažnyčių g. 4</i>
<i>Vilniaus g. 24</i>	VDA galerija „Artifex“	Aloyzo Stasiulevičiaus tapybos darbų paroda „Harmonija“	iki V. 8 d. – Gražinos Oškinytės-Eimanavičienės ir Gražinos Eimanavičiūtės-Kaščionienės paroda „Gijos / Strands“
Emilijos Škarnulytės paroda „Švytintys kambariai“	<i>Gaono g. 1</i>	Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka	iki V. 8 d. – Agnės Kišonaitės paroda „Opinija“
Vilniaus paveikslų galerija	Estijos dailės akademijos (EKA) Tekstilės dizaino katedros paroda „Minkštosios derybos“	<i>Gedimino pr. 51</i>	Klaipėdos galerija
<i>Didžioji g. 4</i>	VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“	Paroda „Gintaras audrose: Unės Babickaitės gimimo 125-osioms metinėms“	<i>Bažnyčių g. 6</i>
Paroda „Iš nusidėjėlių didžiausia“: Vladislovo Neveravičiaus paveikslas „Atgailaujanti šv. Marija Magdalietė“	<i>Maironio g. 6</i>	Edžio Jurčio (JAV) paroda „Būties nerimas“	iki V. 7 d. – grupinė paroda „Mėlyna / geltona“
Taikomosios dailės ir dizaino muziejus	Vaivos Lanskoronskytės paroda „Mano kambarys“	nuo V. 4 d. – Monikos Furmanos paroda „(Ne)Imanoma VisaTA“	iki V. 7 d. – Danylo Movchano (Ukraina) akvarelių paroda
<i>Arsenalų g. 3A</i>	Adomo Galdiko muziejus	iki V. 1 d. – paroda „Mindaugas Skudutis. Tapyba“	iki V. 7 d. – Žydrūnės Kriūkaitės-Juciuvienės darbų paroda „Dygsnių dienoraštis 365“
Paroda „Nematomi. Istoriniai baldai iš šiuolaikinio dizaino perspektyvos“	<i>Arklių g. 20–1</i>	Lietuvos nacionalinė filharmonija	Laikrodžių muziejus
Lietuvos nacionalinis muziejus	Paroda „Žvelgiu į peizažą...“	<i>Aušros Vartų g. 5</i>	<i>Liepų g. 12</i>
<i>Arsenalų g. 1</i>	Galerija „Kairė–dešinė“	Dmitrijaus Matvejevo darbų paroda „Laukimas“	Paroda „Laikrodžiai – karališkieji dailės simboliai“
Paroda „Išpakuojam!“	<i>Latakų g. 3</i>	Galerija „Atletika“	Baroti galerija
iki V. 1 d. – paroda „Negalėjau neparasyti“: pasakojimas apie tremtį“	iki 30 d. – Elvyros Katalinos Kriaučiūnaitės paroda „Kintantis laikas“	<i>Vitebsko g. 21</i>	<i>Didžioji Vandens g. 2</i>
Senasis arsenalas	Prospekto fotografijos galerija	Algirdo Jako ir Eglės Ruibytės paroda „Hermit Crab“	Antano Jasenos paroda „Šv. Jono galva už du gramus kokaino“
<i>Arsenalų g. 3</i>	<i>Gedimino pr. 43</i>	AP galerija	
Paroda „Ar galima šnekėtis man su jais?“	Vygando Šimbelio paroda „Panorama Time“	<i>Polocko g. 10</i>	
Istorijų namai	Vilniaus fotografijos galerija	iki V. 8 d. – Mindaugo Juodžio paroda „Samsara“	
<i>T. Kosciuškos g. 3</i>	<i>Stiklių g. 4</i>	„The Rooster Gallery“	
Paroda „Antanas Ingelevičius: kūrėjas ir miestas“	Evaldo Ivanausko fotomontažų paroda „Pašnekesiai su Vincu Firinausku“	<i>Šv. Brunono Bonifaco g. 12</i>	
Paroda „Ką slepia sarkofagas: Senovės Egipto mumijų tyrimai“	Pamėnkalnio galerija	iki 30 d. – Auksės Miliukaitės paroda „Upė tekanti gyslomis“	
Vilniaus gynybinės sienos bastėja	<i>Pamėnkalnio g. 1</i>	GODŌ galerija	
<i>Bokšto g. 20 / 18</i>	Eglės Norkutės kūrybos paroda „Decision Maker“	<i>Malūnų g. 6A–12</i>	
Paroda „Pirmųjų krikščionių pėdsakai pagoniškame Vilniuje“	Galerija „Arka“	Sviatlanos Petuškovos personalinė paroda „Make love“	
Kazio Varnelio namai-muziejus	<i>Aušros Vartų g. 7</i>		
<i>Didžioji g. 26</i>	Romualdo Balinsko personalinė paroda „Nėra žodžių“		
Briuselio karališkosios menų akademijos kuratorystės studentų meninis eksperimentas-paroda „Skaitymo mėginiai“	Konstantino Gaitanži personalinė paroda „Nakties sargyba / She's Like a Rainbow“		
Signatarų namai	Dailininkų sąjungos galerija		
<i>Pilies g. 26</i>	<i>Vokiečių g. 2</i>		
Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“	Jurgos Šarapovos kūrybos paroda „Bombyx mori“		
Valdovų rūmai	<i>Galerijos vitrinoje</i> – Jovitos Laurušaitės kūrybos paroda „Keramika“		
<i>Katedros a. 4</i>	Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus		
Tarptautinė paroda „Baroko skulptūros mistika: Johanas Georgas Pinzelis ir kiti XVIII a. Lvovo meistrai“	<i>Pilies g. 40</i>		
Vieno šedevro tarptautinė paroda „Šlovin-gas, didis ir neregėtas įvykis: 1611 m. Mas-kvos caro priesaika“	iki 30 d. – Giedrės Bulotaitės-Jurkūnienės akvarelių paroda		
Vieno šedevro tarptautinė paroda „Kuni-gaikščio Boguslavo Radvilos portretas“	Vilniaus rotušė		
Bažnytinio paveldo muziejus	<i>Didžioji g. 31</i>		
<i>Šv. Mykolo g. 9</i>	Paroda „Slapta meilė“		
Paroda „Pro Rytų vartus: Orientas Lietuvos liturginėje tekstilėje XVI–XX amžiais“	iki 30 d. – Vandos Padimanskaitės tapyba		
MO muziejus	iki 30 d. – Virginijaus Kinčinaičio mobilio-grafijos paroda „Misère“		
<i>Pylimo g. 17</i>	Galerija „Kunstkamera“		
Paroda „Kaunas–Vilnius: nuversti kalnus“	<i>Ligoninės g. 4</i>		
Andrew Miksio fotografijos iš Lietuvos romų gyvenimą fiksuojančio projekto „BAXT“	iki 30 d. – Indrės Ercmonaitės paroda „Fantomas“		
Selmos Selman paroda „Poezija be trapumo“	Teatro, muzikos ir kino muziejus		
Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“	<i>Vilniaus g. 41</i>		
<i>Užupio g. 40</i>	Ekspozicija „Laisvas kinas. 1990–2020“		
iki V. 1 d. – paroda „Laisvėje ir nelaisvėje. Lietuvos dailė 1945–1990“	Paroda „Gražina ir drakonas“		
Vilniaus muziejus	Samuelio Bako muziejus		
<i>Vokiečių g. 6</i>	<i>Naugarduko g. 10 / 2</i>		
Paroda „Vokiečių gatvė“	Ariko Brauerio (Austrija) tapybos darbų paroda „Arik Brauer. Pesacho pasakojimai“		
	Energetikos ir technikos muziejus		
	<i>Rinktinės g. 2</i>		
	Petro Lincevičiaus paroda „Laiko skaičiavimas rožiniu smėliu“		

Bibliografinės žinios		
MENAS. FOTOGRAFIJA <i>Apie išlikusius ir mano atrastus Lietuvos dvarus</i> : fotoalbumas / Stasys Pipiras. – Kau- nas–Klaipėda [i.e. Klaipėda] : Eglės leidykla, 2022. – 449, [7] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 200 egz... – ISBN 978-609-432-146-7 (įr.) <i>Dailė = Art : Lietuvos dailininkų sąjungos žurnalas</i> / redakcinė taryba: Ignas Kazakevičius, vyriausiasis redaktorius ... [et al.]. – Vilnius : Artseria, [2021]. – ISSN 0130-6626 Nr. 86 (2021) / sudarytojas Ignas Kazakevičius. – [2021]. – 112, [1] p., įsk. virš. : iliustr.. – Tiražas 700 egz. <i>Kintantis laikas = Shifting time</i> / Elvyra Katalina Kriaučiūnaitė ; [sudarytoja Regina Urbo- nienė] ; [vertėja Kristina Kudriašova]. – Vilnius : Artseria, [2022]. – 215, [1] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 550 egz... – ISBN 978-609-8154-26-9 (įr.) <i>Lietuvos muzikologija = Lithuanian musicology</i> / redakcinė kolegija: vyriausioji redaktorė Rūta Stanevičiūtė ... [et al.]. – Vilnius : Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2021. – ISSN 1392-9313 <i>T. 22 (2021)</i> / sudarytojos Rūta Stanevičiūtė, Rima Povilionienė. – 2021. – 199, [1] p. : iliustr., faks., nat., portr.. – Tiražas 200 egz. <i>Unė: nuo triumfo iki tragedijos : aktorės ir režisierės Unės Babickaitės–Graičiūnienės gyvenimo drama</i> / Stasys Lipskis. – Vilnius : Žuvėdra, 2022. – 191, [1] p. : iliustr., faks., portr.. – ISBN 978-609-8219-54-8 <i>Vilniaus katedros kapela</i> : veikla, personalijos, repertuaras XIX amžiuje : monografija / Laima Budzinauskienė ; [recenzavo Jūratė Marija Trilupaitienė, Leonidas Melnikas]. – Vil- nius : Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2021. – 378 p. : iliustr., faks., nat.. – Tiražas 400 egz... – ISBN 978-609-8071-63-4 (įr.)		
GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS <i>Blogio teorija</i> : [detektyvas] / Donato Carrisi ; iš italų kalbos vertė Laura Bakšytė. – Vilnius : Sofoklis, 2022. – 446, [1] p.. – Tiražas 1500 egz... – ISBN 978-609-444-460-9 (įr.) <i>Citadelė</i> : romanas / Antoine de Saint-Exupéry ; iš prancūzų kalbos vertė Juozas Mečkauskas-Meš- kėla. – Vilnius : Tyto alba, 2022. – 470, [2] p.. – Tiražas 2500 egz... – ISBN 978-609-466-666-7 (įr.) <i>Heknių audinys</i> : romanas / Lars Mytting ; iš norvegų kalbos vertė Vytautas Čepliejus. – Vil- nius : Alma littera, 2021. – 1 epub failas. – ISBN 978-609-01-4852-5 <i>Hercogas ir aš : Dafnės istorija</i> : [romanas] / Julia Quinn ; iš anglų kalbos vertė Viktorija Užėlaitė. – Vilnius : Alma littera, 2021. – 1 epub failas. – (Bridžertonai ; kn. 1). – ISBN 978-609-01-4770-2 <i>Ir tai praeis</i> : [romanas] / Milena Busquets ; iš ispanų kalbos vertė Aira Nekrašaitė. – Vil- nius : Alma littera, 2022. – 157, [2] p.. – Tiražas 2000 egz... – ISBN 978-609-01-5044-3 (įr.) <i>Kai ateina naktis</i> : romanas / Peter Cameron ; iš anglų kalbos vertė Ema Bernotaitė. – Vil- nius : Tyto alba, 2022. – 263, [1] p.. – Tiražas 2500 egz... – ISBN 978-609-466-653-7 (įr.) <i>Laisvas : „Penkiasdešimt išlaisvintų atspalvių“ Kristiano akimis</i> : [romanas] / E.L. James ; iš anglų kalbos vertė Jovita Liutkutė. – Vilnius : Alma littera, 2022. – 1 epub failas. – ISBN 978-609-01-4940-9 <i>Mėnulio sesuo : Tigės istorija</i> : romanas / Lucinda Riley ; iš anglų kalbos vertė Kristina Miliūnienė. – Vilnius : Tyto alba, 2022. – 694, [1] p.. – Tiražas 1200 egz... – ISBN 978-609-466-354-3 (įr.) <i>Mirties chemija</i> : detektyvinis romanas / Simon Beckett ; iš anglų kalbos vertė Vytautas Petrukaitis. – Vilnius : Tyto alba, 2022. – 372, [1] p.. – Tiražas 2500 egz... – ISBN 978-609- 466-652-0 (įr.) <i>Nukritę iš Mėnulio : sapnas apie Oskarą Milašį ir kitus paukščius</i> / Jurga Vilė ; iliustravo Ula Rugevičiūtė Rugytė. – Vilnius : Aukso žuvys, 2022. – 330, [5] p. : iliustr.. – Tiražas 1500 egz... – ISBN 978-609-8120-74-5 (įr.) <i>Pasakos ne tik suaugusiems</i> / Žydrūnas Sadauskas. – Kaunas [i.e. Mažeikiai] : [Skanios kny- gos], 2022. – 195, [1] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 1000 egz... – ISBN 978-609-96155-5-4 (įr.) <i>Puikybės karūna</i> / Viktorija Dombrauskienė. – [Kalotė, Klaipėdos r.] : V. Dombrauskienė, [2022]. – 191, [1] p.. – ISBN 978-609-475-889-8 <i>Women are poems. Lietuva</i> / sudarė Ieva Juodelytė ir Vitalija Maksvytė ; [iliustratorė Aistė Ambrazevičiūtė]. – [Vilnius] : Dvi tylos, 2021. – 252, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz... – ISBN 978-609-8232-42-4 (įr.)		
GROŽINĖ LITERATŪRA VAIKAMS IR JAUNIMUI <i>Berniukas su žvaigžde kojineje</i> : [pasakojimas, įkvėptas tikros istorijos apie musulmonus, gelbėjusius žydų vaikų gyvybes Antrojo pasaulinio karo metu] / Dee White ; iš anglų kal- bos vertė Daumantas Gadeikis. – Vilnius : Alma littera, 2022. – 246, [1] p.. – Tiražas 1800 egz... – ISBN 978-609-01-5062-7 (įr.) <i>Darbėnai</i> / Richard Scarry ; [iš anglų kalbos vertė Zuzana Šiušaitė]. – Vilnius : Alma littera, 2022. – [42] p. : iliustr.. – Tiražas 4000 egz... – ISBN 978-609-01-5019-1 (įr.) <i>Eragonas</i> : [romanas] / Christopher Paolini ; iš anglų kalbos vertė Andrius Tapinas. – [Vil- nius] : Alma littera, [2021]. – 1 epub failas. – ISBN 978-609-01-4688-0 <i>Gimęs bėgti</i> : [apysaka] / Michael Morpurgo ; iš anglų kalbos vertė Nijolė Chijenienė ; [ilius- tracijos: Michael Foreman]. – Vilnius : Alma littera, 2022. – 142, [17] p. : iliustr.. – (Vertin- giausių klasikos kūrinių kolekcija). – Tiražas 3000 egz... – ISBN 978-609-01-5033-7 (įr.) <i>Herbė su didele skrybėle</i> / Otfried Preußler ; iliustravo Annette Swoboda ; iš vokiečių kalbos vertė Adomas Druktenis. – Vilnius : Alma littera, 2022. – 102, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 2500 egz... – ISBN 978-609-01-5027-6 (įr.)		
PARENGĖ LIETUVOS NACIONALINĖS MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKOS INFORMACIJOS MOKSLŲ DEPARTAMENTO NACIONALINĖS BIBLIOGRAFINĖS APSKAITOS SKYRIUS		

Savaitės filmai

Aš esu Zlatanas ***

Švedijoje gimęs Zlatanas Ibrahimovičius, imigrantų iš Balkanų sūnus, nuo mažens žavėjosi vienu dalyku – futbolu. Talentingas berniukas užsi-brėžė tikslą tapti profesionaliu futbolininku. Sulaukus vienuolikos metų, futbolo treneriai pastebėjo Zlatano (Dominic Andersson Bajraktati) talentą ir taip prasidėjo įspūdinga jo karjera: nuo „Malmės FF“ ir galiausiai nuo 17 metų (Granit Rushiti) Amsterdamo „Ajax“ klube. Paskui buvo tokie klubai kaip Turino „Juventus“, Milano „Inter“, „Barcelona“, „Paris Saint-Germain“, „Manchester United“ ir „AC Milan“. Tačiau Zlatanas Ibrahi-movičius nepamiršta, ką reiškia augti „problemiškame“ rajone. Net ir būdamas milijonierius sportininkas, jis savo namais visada vadins skurdų Malmės Rosengardo rajoną... („Jag är Zlatan“, rež. Jens Sjögren, Švedija, Danija, Nyderlandai, 2021)

Charlotte apie Jane ***

Charlotte Gainsbourg sukūrė jautrią kino esė apie savo motiną Jane Birkin. Debiutuojanti režisierė sako pažvelgusi į jų santykius „taip, kaip niekada nedrįsau“. Prieš kameros objektyvą vyksta atviri dviejų aktorių, dainininkių, kultūros ikonų, bet visų pirma motinos ir dukters pokalbiai įvairiomis temomis: apie senatvę, mirtį, nemigą, žinomumą ir skirtingus prisiminimus apie savo gyvenimą. Meilės kupinoje dokumentikoje dvi talentingos moterys atsiveria ne tik publikai, bet ir viena kitai. („Jane par Charlotte“, rež. Charlotte Gainsbourg, Prancūzija, D. Britanija, Ja-ponija, 2021)

Memoria ****

Skvarbus trenksmas tarsi sklinda iš planetos vidaus. Jis persekioja Dže-siką (Tilda Swinton) – jis kartojasi bemiegėmis naktimis, mažiausiai lauk-tomis kelionės po Kolumbiją akimirkomis. Šis garsas ją gąsdina, bet kartu ir žavi. Ar ji išprotėjo? „Memoria“ – tai transcendentinė, hipnotizuojanti kelionė, pasakojimas apie individualią ir kolektyvinę atmintį, apie slaptą, nematomą tiltą tarp dabarties ir praeities, apie šiuolaikinį pasaulį, kuris atrodo kultūringas, dirbtinis ir lengvai „užkrečiamas“. („Memoria“, rež. Apichatpong Weerasethakul, Kolumbija, Tailandas, Didžioji Britanija, Meksika, Prancūzija, Vokietija, Kataras, 2021)

Laukiniai vyrai ***

Martinas (Rasmus Bjerg), važiuodamas į seminarą, beprotybės akimirką nusprendžia viską palikti ir gyventi taip, kaip jo protėviai gyveno prieš tūkstančius metų, kol dar nebuvo prekybos centrų ir išmaniųjų telefonų, kurie viską sugadino. Jo kelias susikerta su Musa (Zaki Youssef), sužeistu bėgliu, kurio ieško ne tik valdžios institucijos, bet ir buvę bendrininkai. Jų odisėja nukelia į tolimus Norvegijos miškus, kur vyrai sutinka nevei-klūs policininkus, vikings, laisvę mylintį triušį ir suluošintus gangsterius. („Vildmænd“, rež. Thomas Daneskov, Danija, 2021)

Vikingas ***

Siaubo filmų „Ragana“ ir „Švyturys“ režisierius Robertas Eggersas laikomas vienu labiausiai žadančių šių dienų kino kūrėjų. Naujasis jo filmas – tai holivudiškai puošniai ir brangiai nufilmuota saga apie X a. vikings, kurioje vaidina vienos žvaigždės. Alexanderis Skarsgårdas įkū-nija islandų princą Amletą, siekiantį atkeršyti už tėvo mirtį. Filme taip pat vaidina Nicole Kidman, Willemas Dafoe, Anya Taylor-Joy, Ethanas Hawke ir į kiną grįžtanti dainininkė Björk. Kaip sakė pats Eggersas, fil-mas paremtas senovės skandinavų sagomis apie kerštingą princą, kurios įkvėpė Williamo Shakespeare'o „Hamletą“. („The Northman“, rež. Robert Eggers, JAV, 2022)

Viskas iškart ir visur ***

Evelin Vang (Michelle Yeoh) gyvenimas susiklostė ne taip, kaip ji kadaise įsivaizdavo. Ji – sunkiai besiverčianti skalbyklos savininkė, tu-rinti bėdų su mokesčiais ir šeima. Vyras nori skirtis, tėvas jos išsiža-dėjo prieš daugelį metų, o dukra pasirodo esanti lesbietė. Tačiau Evelin gauna raktą į multivisatą – susikertančių pasaulių tinklą. Dabar ji gali gyventi tūkstančius gyvenimų ir būti kuo tik nori – garsia aktore, ko-vos menų meistre, operos diva ir net dangaus dievybe. Tačiau grėsmė multivisatai kelia paslaptinga būtybė, su kuria Evelin turės susikauti. Kas žino, gal ji taip pat susidoros su didžiausia iš visų blogybių – savo mokesčiais. („Everything Everywhere All at Once“, rež. Dan Kwan, Da-niel Scheinert, JAV, 2022)

***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (dailė)
Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė
Fotografija – Agnė Narušytė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Rita Markulienė, Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

XIII Tarptautinis muzikos festivalis „Le strade d’Europa. Lietuva–Italija“

05.07 | DUETTSSIMO

Dalia Dėdinskaitė (smuikas, Lietuva), Gleb Pyšniak (violončelė, Lietuva), Mindaugas Juodis (tapyba)

06.25 | VEIDRODŽIAI

Duo Macle – Sabrina Dente Ir Annamaria Garibaldi (fortepijoninis duetas, Italija)

07.02 | PORTRETAI. Itališkojo ba-roko virtuozei

Baroque Ensemble „Réunion de Musiciens“ (Italija): Vincenzo Lai (fleita), Nijolė Dorotėja Beniušytė (klavesinas)

09.03 | DUELIS

Johan Randvere (fortepijonas, Estija), Julija Sadau-nykaitė (fortepijonas, Lietuva)

10.29 | KELIONĖ Į MĖNULĮ

Livio Minafra (fortepijonas, loop machine, Italija)

Festivalio organizatoriai VšĮ „Musica Vitale“
Pagrindinis festivalio partneris – Paliesiaus dvaras
Festivalio meno vadovė Nijolė Dorotėja Beniušytė

Daugiau informacijos – paliesiausdvaras.lt
El. p. info@paliesiausdvaras.lt arba tel. +370 626 82 760.

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais. Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“, S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt. ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz. Spausdino UAB „AL Grupė“, Užpalių g. 83A, Utena Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas Lietuvos kultūros taryba LR kultūros ministerija Lietuvos kino centras

LIETUVOS KULTŪROS TARYBA

